

MUNTANYA

CEC

4,30€ / ANY 134 / DESEMBRE 2010 / **892**

40 anys de MUNTANYA

EXCURSIONISME

**Una excursió per
la història antiga
de l'Alt Empordà**

TREKKINGS

El Hierro, l'illa de la pausa

PARCS NATURALS

**Grand Canyon,
el gran congost del Colorado**

ESQUÍ DE FON

**Artic Circle Race,
la cursa més dura del món**

III CONCURS DE FOTOGRAFIA DE LA REVISTA MUNTANYA

Guanya dos caps de setmana (hotel+forfets) a Vallnord (Andorra), o emporta't un material de primera classe per a la pràctica de l'esquí, a més d'un lot de llibres de muntanya.

BASES

PARTICIPANTS

Poden participar tots els fotògrafs, aficionats o professionals que ho vulguin.

TEMA

L'esquí i el seu entorn. Fotografies d'esquí de muntanya, nòrdic, alpí, snowboard o qualsevol altra de les modalitats que es puguin practicar a la neu, tant en l'àmbit esportiu com en la competició.

OBRES

Les obres es presentaran amb arxius digitals en format JPEG. Cada autor podrà presentar fins a un màxim de tres fotografies. La mida i el format recomanable és de 24 x 36 cm amb una resolució de 300 ppp.

PRESENTACIÓ

Les fotografies s'enviaran per correu postal, gravades en un CD o DVD. Juntament amb aquest CD/DVD s'hi adjuntarà la butlleta d'inscripció en un sobre tancat. A la coberta del sobre hi ha de figurar el pseudònim emprat, el mateix que ha de constar en el CD/DVD, i el títol de l'obra.

DATA D'ADMISSIÓ I ENVIAMENT

Fins al 30 de desembre del 2010, al Centre Excursionista de Catalunya (Paradís, 12, 08018 Barcelona).

JURAT

Serà designat per la Redacció de la revista *Muntanya* entre persones de prestigi reconegut en l'àmbit de fotografia de muntanya i entre els patrocinadors del concurs. La seva decisió serà inapel·lable i, si escau, resoldran les incidències que hi puguin haver.

Tema: Esquí

Guanyador
2 caps de setmana
(hotel + forfets)
per a dues persones a

HOTEL MÀGIC MASSANA ****
ABBA XALET SUITES ****
+ un lot de llibres
Conjunt valorat en 750 €

Finalista
pells POMOCA
ADVENTURE GLIDE i
motxilla FERRINO LITE 25
+ un lot de llibres
Conjunt valorat en 350 €

DECISIÓ

La decisió del Jurat es farà pública durant la primera quinzena de gener del 2011 a través del web www.cec.cat.

PREMIS

Guanyador: dos caps de setmana a VALLNORD (Andorra), en Hotel en AD (ABBA XALET SUITES****, HOTEL MÀGIC MASSANA****) i forfets per a dues persones, a més un lot de tres llibres.

Finalista: pells d'esquí de muntanya POMOCA ADVENTURE GLIDE, destinades a esquiadors de muntanya i a competidors amateurs, amb tecnologia Pomoca Safer Skin (70 % mohair, 30% niló); una motxilla d'equí FERRINO LITE 25, de poliester, amb butxaques per a sonda i pala, portapiolets, cinta de compressió i compatibilitat amb bossa d'hidratació, a més d'un lot de tres llibres.

ALTRES CONSIDERACIONS

■ Les fotografies premiades es publicaran a la revista *Muntanya* i s'enviarà gratuïtament un exemplar als concursants.

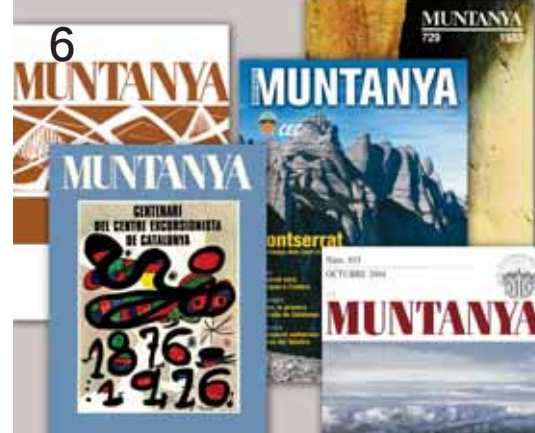
Informació i consultes: revista.muntanya@cec.cat / www.cec.cat

Lot de llibres:

- 100 anys d'esquí a Catalunya. Passions de neu. Antoni Real
- Objectiu infinit. L'ambiciosa i intensa creació fotogràfica d'Ignasi Canals i Tarrats. Josep Maria Cuenca - Ramon Barnadas
- Flora i vegetació. Josep Vigo i Bonada

12

18

24

34

MUNTANYA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
Club Alpí Català

ANY 134 / NÚM. 892 / DESEMBRE 2010

ARTICLES

- 6 40 anys la revista *Muntanya*
Josep Nuet Badia
- 12 Gran Canyon, un dels fenòmens més esbalaïdors de la natura
Enric Ventura i Lecha
- 18 Artic Circle Race, la cursa d'esquí de fons més dura del món
F. Monsonís i E. Rivas
- 24 Roses, una vila per a la història
Lluís Vidal i Carme Vila
- 34 El Hierro, l'illa de la pausa
Toni Salas

SECCIONS

- 3 Bústia
- 4 Editorial
- 40 Vies d'escalada
- 42 Llibres i mapes
- 44 La motxilla de muntanya
- 49 Amics de la muntanya
- 50 Itineraris excursionistes

Portada: El menhir de mas Marès (Roses, cap de Creus). Foto: Roger Rovira.

Redacció i administració
Centre Excursionista de Catalunya
Paradís, 10 i 12
08002 Barcelona
Tel.: 933 152 311
Fax: 933 151 408
revista.muntanya@cec.cat
www.cec.cat

Subscripcions
Tel.: 933 152 311
Subscripció anual: 24 € (sis números)

Publicitat
Tel.: 696 206 159
revista.muntanya@cec.cat

Dipòsit legal
B-545-1958

ISSN
0212-2111

Impressió en paper ecològic

Director
Ferran Alexandri
ferran@alexandri.cat

Edició i assessorament lingüístic
Estudi Ferran Alexandri
www.alexandri.cat

Secretari de redacció
Ernest Godó

Consell de redacció
Ton Barnils
Francesc Beato
Jordi Bernat
Joan Campaña
David Mengual
Enric Nosàs
Roger Rovira
Josep M. Sala

Disseny i maquetació
Estudi Toni Inglès
www.toni-ingles.com

Cartografia
Albert Martínez

Impressió
IGOL, S.A.
www.igol.es

Publicació d'articles
Per publicar articles a la revista *Muntanya*, descarregueu-vos les normes de presentació d'originals a www.cec.cat (Publicacions, Revista Muntanya).

La revista *Muntanya* respecta les opinions expressades a través dels articles dels seus col·laboradors, però no les comparteix necessàriament, fent propis només els continguts de l'editorial.

El Centre Excursionista de Catalunya, a l'efecte previst en l'article 32.1, paràgraf segon del TRLPI vigent, s'oposa expressament a què qualsevol de les pàgines de la revista *Muntanya*, o una part d'aquestes pàgines, siguin utilitzades per a la realització de revistes de premsa.

Qualsevol acte d'explotació (reproducció, distribució, comunicació pública, posada a disposició, etc.) de la totalitat o d'una part de les pàgines de la revista *Muntanya*, requerirà l'autorització oportuna, que serà concedida per CEDRO (www.cedro.org).

La revista *Muntanya* és membre de:

Associació de Publicacions Periòdiques en Català

Clarícies sobre el «Sistema Jitu»

En el número 891 (octubre) de la revista *Muntanya*, a la pàgina 45 i dins la secció «La motxilla de muntanya», en l'epígraf d'espeleologia, ha aparegut una notícia que fa referència a l'exploració duta a terme als Picos de Europa, concretament al Sistema del Jitu (referent a la connexió de Pozu'l Hitu amb la cova de Culiembro), en què se li atorga a la nova travessa d'aquesta cavitat un desnivell de 1.381 metres. També diu el comunicat que es tracta de la travessa més fonda de l'estat espanyol.

Aquestes dades són totalment errònies, perquè el Sistema del Jitu-Culiembro té un desnivell de 1.232 metres; a més cal superar un sífo per poder sortir per la cova de Culiembro.

Actualment, la travessa espeleològica més gran d'Espanya continua sent el Sistema Arañonera, situat a la

serra de Tendenera (Osca), descobert i explorat per l'ERE del CEC des de 1972, amb un desnivell de 1.338 metres.

Francesc Rubinat
(ERE-CEC, Barcelona)

LA BÚSTIA DE MUNTANYA

Redacció de Muntanya
C/ Paradís, 10 i 12
08002 Barcelona
Fax: 933 151 408
revista.muntanya@cec.cat

Les cartes han de dur el nom i el telèfon (o e-mail) del remitent. Per raons d'espai, poden ser resumides per la Redacció.

LA BÚSTIA

Aquesta secció vol ser un lloc de trobada entre la revista i els lectors. No és, doncs, un apartat dedicat a la correspondència de temàtica general, sinó que està reservat a les cartes que tractin específicament dels continguts de la revista i del món de l'excursionisme.

Una vella història per acabar el 2010

Som a gairebé a finals del 2010 i amb aquest número cloem dates i aniversaris. En primer lloc, i ja en el nº 891 (octubre), vam acabar l'homenatge a N. Font i Sagué en els 100 anys de la seva mort, que hem anat dedicant articles al llarg d'aquest any. Ara, en aquesta edició de desembre, volem fer un repàs al gran aniversari de la revista *Muntanya*: 40 anys de premsa excursionista en català (abril de 1970- abril 2010). És per això que hem confeccionat un article que expliqüi aquesta vella història, abans que l'any 2011 ens presenti, ben segur, una nova etapa que esperem que sigui novament un nou referent en les revistes d'aquest sector.

Prosseguint amb el conegut epígraf dels parcs naturals, us presentem a continuació un impactant reportatge sobre el Grand Canyon dels Estats Units, el canyó més gran del món i una de les grans meravelles naturals de la Terra.

L'Artic Circle Race és una cursa d'esquí de fons que es fa cada any a Grenlàndia, considerada la més dura del món. Us oferim una crònica de l'edició del 2009, on van participar dos consocios del CEC.

Després en endisem en una caminada per la història antiga de l'Alt Empordà partint de la vila de Roses. Un itinerari excursionista per veure dòlmens, necròpolis i castells des de la prehistòria a l'edat mitjana, on s'uneixen arqueologia i excursionisme.

Per acabar, un reportatge d'El Hierro, l'illa més occidental de l'arxipèlag de les Canàries, un petit paradís desconegut, un lloc que es manté raonablement verge i que ha estat declarat reserva de la biosfera.

Ferran Alexandri
Director de *Muntanya*

40 aniversari de la revista *Muntanya*

La revista *Muntanya* per a mi és un dels referents d'aquest país, no únicament pel fet de les excursions o del coneixement del territori. Ho és també perquè és un gènere que s'ha anat estenent. Tenim grans exemples, amb una certa distància, com ara la National Geographic Society. Altres iniciatives han sortit també a redós nostre fent revistes d'un caire semblant. *Muntanya* ha estat una revista pionera: celebrem que ara que fa 40 anys que es fa la revista en català (en el temps del franquisme ens van obligar a fer-la en castellà; però així que el Centre va poder, doncs, la va començar a editar en català).

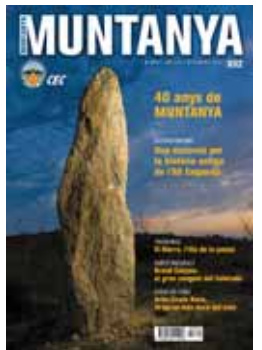
La revista és una successió potser adaptada en el temps del que era el famós *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya* que, sens dubte, és un dels reculls de coneixement més importants que hi ha sobre Catalunya. Jo crec que aquesta línia de la revista *Muntanya* continua sent això mateix: un recull de tot el coneixement que hi ha en el món de la muntanya i del que significa la muntanya com a estil de viure, com a manera de pensar, com a manera de fer.

El Centre Excursionista de Catalunya ha estat, doncs, pioner en moltes coses, i en aquest cas la revista *Muntanya* és un exemple d'aquesta voluntat i d'aquest bon fer. Les noves tecnologies i el fet que hi hagi edicions que puguin ser a Internet no són contraproductius, sinó que reforcen l'existència d'una publicació com la nostra. Els continguts, la fotografia i les il·lustracions per a mi continuen sent un referent, continuen sent alguna cosa que tots aquells que estimem la muntanya forçosament hem de conèixer i de valorar tal com són.

¿Com evolucionarà la revista *Muntanya*? Estic segur que continuarà sent un element de referència en el món editorial d'aquestes característiques. Ho ha estat fins ara, el Centre Excursionista de Catalunya més que mai està abocat precisament a les seves publicacions. Ho està reforçant, a més, amb les noves tecnologies, amb un lloc web prou potent on la revista *Muntanya* hi és present. Per tant, ja estem en aquesta línia i estic segur que serà un gran èxit com ho ha estat fins ara.

Josep Manel Puente
President del CEC

Triangle, obra original de Carles Pujol, en commemoració al 40è aniversari de la revista *Muntanya*. (Acrílic sobre paper; 88 x 61 cm).

Un cel ennuvolat de finals de tardor esdevé un fons interessant on podem enmarcar la silueta del menhir del mas Marès quan el sol s'esmuny cap a l'horitzó. Perquè aquest increïble monument megalític no sigui només una ombra sense textura, cal una il·luminació lateral que el faci revivre destacant la calidesa de la roca en contraposició amb la fredor del cel.

Fotògraf:
Roger Rovira.
Càmera:
CANON 5D
Objectiu:
CANON EOS 17-40 mm
f/4L USM f/8 a 1/15"
(ISO 100). Tripode i flaix
Exposició:
f/8 a 1/15" (ISO 100).
Tripode i flaix

FONS D'ART CEC

40 anys de la revista MUNTANYA 1970-2010

Per Josep Nuet Badia

LA REVISTA MUNTANYA

La revista *Muntanya* comença a publicar-se l'any 1970, bimestralment, quan s'obté el permís de les autoritats franquistes per editar una revista en català. El número del febrer es va saltar per manca de temps. I, continuant amb anomalies, el número que s'atribueix al primer exemplar és el resultat de sumar el nombre dels butlletins anteriors, amb la intenció de mostrar una continuïtat amb el passat.

Com totes les revistes de club reflecteix el que fan els seus socis, dels quals rep gentilmente els articles. Com que en el CEC s'hi practiquen moltes activitats, la revista és miscel·lània, amb articles d'esports de muntanya (alpinisme, esquí, escalada, espeleologia), d'excursionisme (itineraris, travesies) i d'aspectes culturals i científics (flora, fauna, arquitectura, art i història). Des de sempre *Muntanya* ha intentat reflectir aquesta varietat amb la màxima qualitat.

L'etapa inicial i de consolidació

L'època de la revista *Muntanya*, en català, comença amb la publicació del número 648 (abril 1970). El primer equip de la revista, que dirigia Josep Llaudó Majoral (*Muntanya*, núm. 733: 112-114), va tenir un pal de pallar importantíssim: Albert Jané, que el mateix Llaudó va portar. Jané, lingüista i corrector competent, que també dirigia la revista infantil *Cavall Fort*, va ser un referent per a tots, un bon conseller i dotà la revista del llenguatge precís, genuí i amb el registre adequat.

Les tècniques editorials actuals no existien: es componia amb linotip, es paginava manualment amb les galerades i els muntadors de la impremta feien les llançades. Els titulars es componien també manualment amb Letraset.

La revista mantingué un aspecte modest i el format (240×170 mm) exacte al de *Montaña*. A partir de 1972 augmenta de format fins a 275×200 mm i es reforma la portada, que permetia una il·lustració més generosa. L'interior era a una tinta i la coberta a dues.

Publicà articles sobre expedicions, escalada, cartografia, la celebrada sèrie *Flors de muntanya* de Ramon Pujol i Alsina; també va ser destacable un conjunt de treballs sobre la conservació de la natura, amb motiu d'haver declarat el Consell d'Europa l'any 1970 Any Europeu de la Conservació de la Natura, un tema que en aquell temps era nou.

A més, hi havia unes seccions fixes i de contingut fluctuant de crònica del CEC, crònica del món excursionista i bibliografia.

Per motius que no han quedat documentats, Josep Llaudó va deixar la direcció l'abril de 1976. I

en mig any de transició en foren directors en funcions, Anna Borbonet (núm. 685) i Manuel Albertos (núm. 686-688). En prengué el relleu Martí Romero, un espeleòleg molt trempat, que va actuar amb seny i sentit d'equip. Durant la direcció de Romero es van publicar molts articles de diferents temes relacionats amb el camp d'activitats del CEC. Sobresurten, però, la *Geografia física dels Països Catalans* —obra promoguda per Josep M. Panareda i Josep Nuet, en la qual van participar intensament Oriol Riba i Oriol de Bolòs—, publicada en fascicles dins la revista, com a ofrena dels autors al Centre amb motiu del centenari, i uns articles sobre l'energia nuclear, que coordinà Ramon Folch, aleshores cap de la Campanya per a la Salvaguarda del Patrimoni Natural del Congrés de Cultura Catalana. Els escrits d'Antoni Lloret, físic nuclear, crítics amb aquesta energia, que aquell temps ningú no gosava contestar, eren tan directes que cap altre mitjà escrit no els volgué reproduir, a pesar d'haver-ho intentat insistentment el mateix autor.

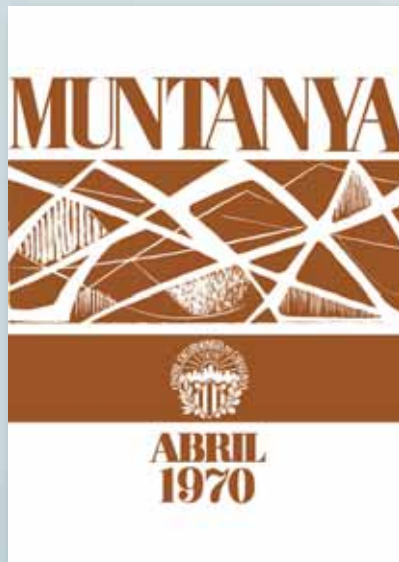
Cal esmentar, també, la col·laboració continuada de Modest Montlleó, fent cròniques dels actes més rellevants del CEC i del món excursionista.

Un canvi en la direcció de la revista féu possible l'entrada de Josep Casanoves a *Muntanya*, que portà la introducció d'una nova maqueta, de dimensió DIN A4, portada nova, composició justificada a l'esquerra, titulars més grossos i una imatge a doble pàgina en color. Una maqueta, diríem, més moderna en aquell moment.

D'aquests anys caldria remarcar la secció de vies d'escalada a cura d'Armand Ballart, que encara es manté, la col·laboració de Josep de Tera amb articles

Muntanya va ser la primera revista excursionista en català, amb articles d'esports de muntanya, d'excursionisme i d'aspectes culturals i científics

1970

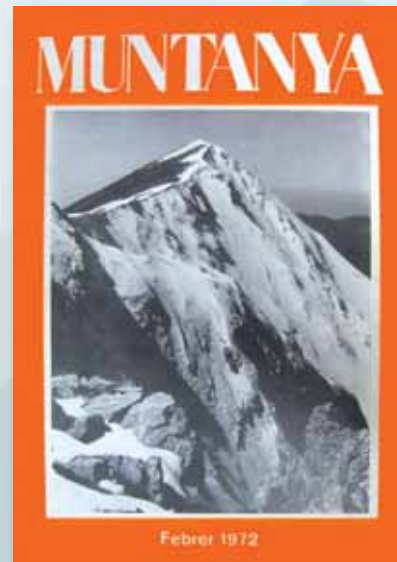
Amb el número 648 es reinicia la publicació en català al CEC, i la capçalera esdevé Muntanya, mantenint el format (240 x 170 cm).

1971

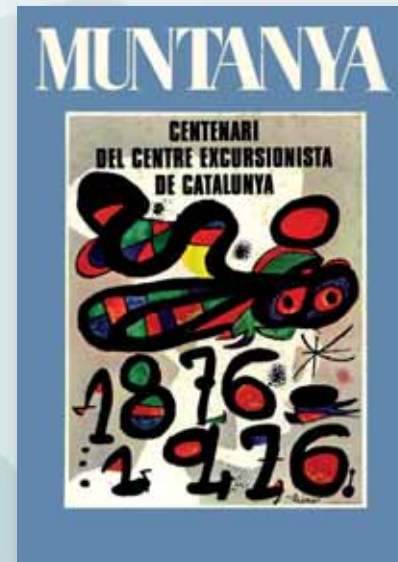
Els primers números de la nova època tenien la mateixa portada, llevat del canvi de color. L'interior era en blanc i negre.

1972

Amb el número 659 es produeix el canvi de format (275 x 200 cm), i les portades s'il·lustren amb una fotografia.

1976

El número 683 reproduïa el dibuix que Joan Miró va fer en commemoració al centenari del CEC (1876-1976).

1978

Cap a finals de la dècada de 1970, les fotografies de la portada es començaren a imprimir en color.

1980

En el número 707, Muntanya canviava una altra vegada de format i de disseny. Ara s'editava amb mida DIN A4.

Muntanya, 40 anys de premsa excursionista en català (1970- 2010)

d'ascensions pirinenques, escrites d'una manera desimbolta, que es llegien de gust, i també la publicació d'un número dedicat a la primera expedició catalana a l'Everest 1982. Durant aquest període *Muntanya*, va tenir la sort que Josep Velázquez, una gran persona, amable, ordenat i treballador, en fos el secretari (*Muntanya*, 729: 510).

Tanmateix, Casanovas no va estar gaire temps al capdavant de la revista i, en el número 730, el substitueix en la direcció Alfred Montserrat. El nou director manté una línia continuïsta, és a dir, mantenint la dignitat de la publicació, però sense canvis visibles, tret d'una millora en la reproducció de les fotografies. El contingut té un caràcter miscel·lani: excursionisme, escalada, història, art i arquitectura, espeleologia, flora, esquí de muntanya, i un llarg etcètera, buscant com sempre diversitat i qualitat.

A partir del número 755 s'introdueixen petits canvis en la maqueta interior, amb unificació de la tipografia i els cossos dels titulars, i els peus amb unes línies negres molt amples que criden l'atenció. La qualitat de les imatges millora substancialment a partir de la col·laboració de la fotomecànica de Sorrosal.

Alfred Montserrat s'acomiada (*Muntanya*, 760: 242) deixant una feina digna, un equip industrial consolidat i uns col·laboradors fidels i molt treballadors, com el secretari Joaquim Bordons (*Muntanya*, 867: 26-30), que continuà en l'etapa següent.

L'etapa de maduresa

La junta presidida per Josep M. Sala demanà a Josep Nuet, professional de l'edició, que es fes càrrec de la direcció de *Muntanya*. En el primer número que dirigia (*Muntanya*, 761: 2) va escriure, en l'espai de

l'editorial, una salutació «Un nou relleu, però la mateixa torxa», en la qual exposava les directrius que presidirien la seva direcció. Escrivia:

Muntanya i abans el *Butlletí del Centre* són un llegat important de la literatura excursionista, en el seu doble vessant esportiu i científic, cosa que ha de fer-nos sentir orgullosos, però alhora ens ha d'obligar a no desmerèixer del nostre passat i a projectar-nos en el futur amb la mateixa qualitat i dignitat. ¿Projectes per al futur? N'hi ha uns quants. Tanmateix, cal potser insistir, i això no és pas nou, que *Muntanya* és la revista del Centre, és la revista dels socis, i que són els socis que hi escriuen benèvolament els qui tenen la clau del futur. Aquest futur crec que ha de basar-se en uns conceptes bàsics molt concrets: donar a conèixer prioritàriament el nostre país als de dins i als de fora, fer de tribuna de l'àmplia i multiforme activitat muntanyenca dels socis del nostre Centre i documentar totes les activitats del Centre i de les altres entitats germanes i, en general tot allò que de prop o de lluny afecta l'activitat muntanyenca. Tot això com un signe més de la nostra identitat catalana, que hem de mantenir d'una forma decidida i oberta, i no pas vergonyant, com si haguéssim de suportar una cosa que no estíem.

Els socis continuaven escrivint sobre les seves activitats o estudis i la direcció confeccionava els sumaris amb el material de què disposava, d'acord amb criteris de cronologia, varietat i oportunitat. El director i el consell de redacció buscaven col·laboradors i articles i aportaven idees.

Inicialment la maqueta tingué uns retocs mínims, però en el número 797 s'estrena el disseny de la portada, obra de F. Xavier Gregori, que dóna importància al logotip de *Muntanya* i, en el número 815, s'estrena una nova maqueta interior més funcional i moderna.

Se seguí una línia de millora de qualitat de reproducció, d'impressió i, sobretot, de correcció lingüística, que recuperà el bon nivell que li donaren els correctors Jané i Torrents. En la primera edició del

Diccionari de la Llengua Catalana (1995: XLVIII), la revista *Muntanya* consta com un dels serveis lingüístics de mitjans de comunicació que han proporcionat materials per confeccionar-lo.

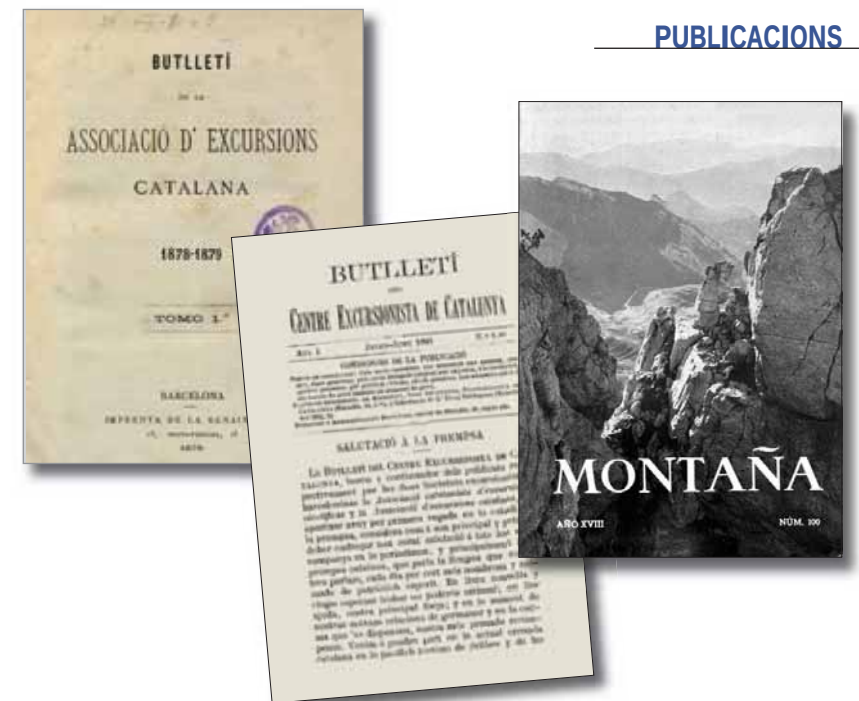
Cal destacar la publicació dels monogràfics *L'Albera* (núms. 778 i 779), *Els cinquanta anys del CADE* (núm. 784), *El cicle del meridià* (núm. 797), *100 anys de cinema* (núm. 807) i *Refugi d'Ulldeter* (núm. 823). A més, els dossiers *L'afer del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici* (núm. 770), *El futur del Montseny* (núm. 793), *Ponències i conclusions del fòrum nacional sobre els incendis forestals* (núm. 799), *El futur parc de l'Alt Pirineu* (núm. 822) i *El cremallera de Montserrat* (núm. 848).

Durant uns anys (núms. 768-802) es publicà, intermitentment, una secció de defensa de la natura a cura de Miquel Rafa, i els interessants treballs dels Prepirineus occitans de Joan i Martí Puras; sobre megalitisme de Lluís Vidal i Carme Vila; les ascensions pirinenques de Josep de Tera i articles de botànica dels socis aplegats al Grup d'Estudis Botànics Ramon Pujol i Alsina.

Un pas endavant

Cap al final del seu mandat, el president Enric Nosàs va voler acomiadar-se del càrrec impulsant la revista fins a un nivell de presentació que no havia tingut mai. Després d'estudis i de valoracions sobre la viabilitat de la reforma que volia tirar endavant, optà per substituir l'equip que fins aleshores confeccionava la revista per un altre de totalment nou, a partir del número 857.

Es féu càrrec de la direcció Ferran Alexandri, també un professional de l'edició, a partir del núme-

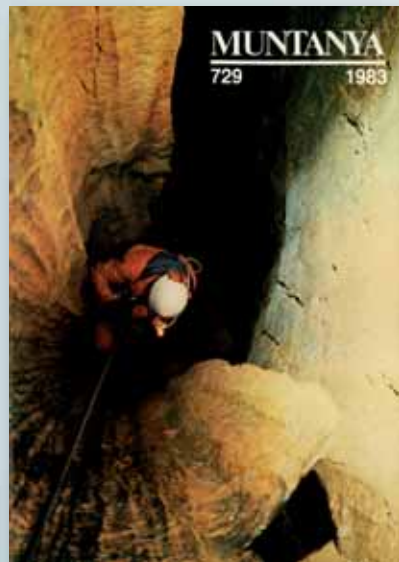

ro 855 (octubre 2004), tot i que la nova maqueta no s'implantà fins al número 857 (febrer 2005), a tot color, amb un aspecte impactant i una compaginació molt treballada, destinada a un públic més extens que no pas els estrictes socis del Centre Excursionista de Catalunya.

La maqueta ha canviat del tot, amb cobertes plastificades i les pàgines interiors amb un disseny diferent per a cada article. El contingut ha mantingut el caràcter de varietat i d'interès, amb una tendència cap als reportatges de llocs llunyans i exòtics, l'espeleologia i la història. Cal destacar la publicació dels monogràfics *Montserrat* (núm. 864) i *Jacint Verdaguer excursionista* (núm. 882).

L'antic Butlletí de l'AEC (1878) i el primer Butlletí del CEC (1891), les publicacions precursors de la revista Muntanya. Una imatge també històrica de l'etapa en castellà de Montaña (nº 100, 1965).

1983

En el número 729 apareix la primera portada dedicada a l'espeleologia, una disciplina que assolí la seva esplendor en aquesta dècada.

1983

El número 726 va ser un monogràfic dedicat a la primera expedició catalana a l'Everest (1982), que es va quedar a la cota de 8.500 m, sense poder assolir cim.

1985

Aquesta imatge del número 740 commemorava definitivament la conquesta catalana de l'Everest, el 28 d'agost de 1985.

1989

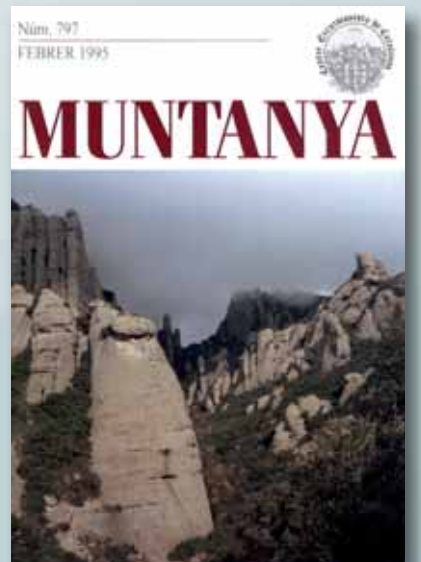
El 761 va ser el primer número de l'etapa de Josep Nuet, un dels professionals que més temps ha estat a Muntanya, com a dissenyador gràfic i com a director.

1992

Monogràfic especial dedicat a commemorar el 50 anys del Centre Acadèmic d'Escalada (CADE) del CEC (nº 784).

1995

S'estrena el nou disseny de la portada, obra de Xavier Gregori, que dóna importància al logotip de Muntanya.

Muntanya és una revista dedicada a tots els aspectes de l'excursionisme, la muntanya, la natura, el territori i el paisatge dels Països Catalans i també de tot el món

L'etapa actual

Els protagonistes d'aquesta publicació han estat sempre les excursions per valls, muntanyes, boscos, llacs... de Catalunya i d'altres indrets: als Alps, als Andes, a l'Himàlaia... i a un munt de zones del món. També n'han estat els protagonistes els refugis de muntanya, sobretot els que han estat reformats i són avui una peça clau per als qui fan travesses de muntanya.

La fotografia és un element essencial a *Muntanya*. D'entre els números publicats, hi ha portades amb fotografies de paisatges d'una gran bellesa, i és que aquest petit i divers país té un munt d'indrets preciosos, que han encisat molts lectors de la revista.

A partir del febrer del 2005 *Muntanya* inicia una nova etapa. Per primera vegada la revista es publica íntegrament en color. A més, inclou nous continguts de totes les àrees dels esports de muntanya: excursionisme, alpinisme, escalada, espeleologia, barranquisme, bicicleta tot terreny, esquí de muntanya, etc. Amb el propòsit de donar a conèixer tots els racons de la geografia dels Països Catalans i també d'altres indrets més allunyats, la revista comença a publicar, també, reportatges de trekkings i viatges d'arreu del món.

Explica Ferran Alexandri, l'actual director de *Muntanya*:

No hem oblidat tampoc altres aspectes molt importants per a la cultura excursionista. Per això hem elaborat articles històrics sobre els inicis de l'excursionisme, el pirineisme o

l'alpinisme a través de documents antics o de personatges il·lustres que marcaren un inici, com ara Jacint Verdaguer, Jaume Oliveres, Norbert Font i Sagué, Lluís Marià Vidal, Valentí Almirall, Charles Lyell, Georges Vèron, etc.

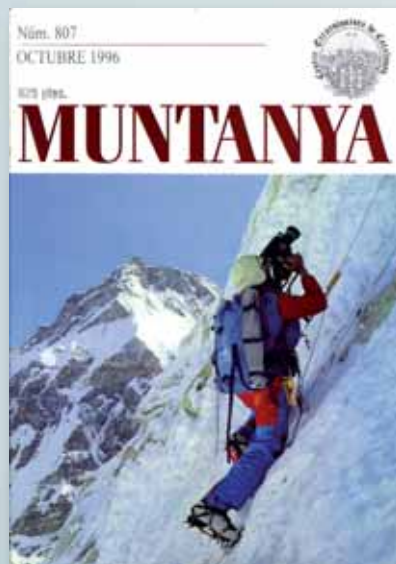
Pel que fa a les seccions, la revista ha incorporat en els darrers anys entrevistes a esportistes i persones vinculades a la muntanya, com ara Ester Sabadell, Mònica Aguilera, Emma Roca, Kilian Jornet, Èric Villalon, Sergio García-Dils, Antonio G. Picazo, Josep M. Sala, Joan Nubiola; fins i tot personatges de la importància de Ken Follet o Jordi Pujol. També ha creat la secció dels itineraris del mes i la «Motxilla de muntanya», una mena de calaix de sastre on es publiquen notícies generals d'excursionisme als Països Catalans i al món, i esdeveniments d'interès divers relacionats amb la muntanya i amb el CEC.

En un món en què proliferen els productes efímers, els que no caduquen adquireixen més valor. *Muntanya* ha esdevingut, en aquests quaranta anys, una bona eina per fomentar l'excursionisme i difondre l'existència d'un munt de paratges del nostre país, i a més ha contribuït a apreciar-los i a preservar-los. Ha estat també mirall per a un seguit de publicacions sobre excursionisme, natura i viatges, nascudes més ençà, que confirmen que aquests àmbits continuen sent d'interès per a molts sectors de la població catalana.

Daniel Romaní
(Periodista. Premsa CEC)

Dos articles publicats a Muntanya han rebut sengles guardons darrerament: "El romànic de la Vall de Boí", de Mireia Ibáñez (Premi Pica d'Estats 2007) i "Els Angusto, dos aragonesos enmig de la plèiade", de David Vilaseca (Premi Unnim de Periodisme de Muntanya. Festival de Cinema de Muntanya 2010).

1996

El número 807 fou un monogràfic que reflectia els 100 anys del cinema.

1998

Amb aquest número comença una nova maqueta interior, més funcional i moderna.

2005

Amb el número 857 la revista apostava per un nou disseny i filosofia, mantenint el format; però, per primera vegada s'editava completament en color.

2006

El número 884 es va dedicar a fer un monogràfic sobre el massís de Montserrat, que aconseguí molt bona acceptació per part dels lectors.

2009

Un altre monogràfic destacable va ser el n° 882, dedicat al Verdaguer excursionista, 125 anys després de la seva conferència sobre l'excursió a l'Alt Pallars pronunciada al CEC.

2010

Número 888. Amb aquesta edició dedicada a Urdaibai, reserva de la biosfera del País Basc, la revista arribava als 40 anys.

PASSEJANT PELS
PARCS NACIONALS
DELS ESTATS UNITS

Grand Canyon

un dels fenòmens més esbalaïdors de la natura

Autor: **Enric Ventura i Lecha**

De ben segur que si haguéssim de cercar un lloc en el món que ens provoqués l'admiració més gran per un bell paisatge sens dubte seria Grand Canyon. El canyó més gran del món és tan gran que, fins i tot, apareix en les fotografies fetes pels satèl·lits que envolten la Terra. Sens dubte, una de les grans meravelles naturals del món.

Aquest parc és un dels més antics dels Estats Units. El 1893 va obtenir una protecció federal com a reserva forestal. L'11 de gener de 1906 es va convertir en monument nacional i durant la presidència de Woodrow Wilson es va firmar l'acta del Congrés el 28 de febrer de 1919 que l'elevava a la categoria de parc nacional. El 1979 va ser declarat patrimoni de la humanitat per la UNESCO. Comprèn una extensió total de 1.218.375 acres, equivalents a gairebé 5.000 km². És situat al nord-oest de l'estat d'Arizona, i fa frontera amb el sud de l'estat de Utah i el nord-oest de l'estat de Nevada. Les

enormes proporcions d'aquest engorjat sobrepassen els límits de la nostra imaginació i la millor forma de fer-se'n una idea és sobrevolar la zona, ja que des de terra és impossible abastar un espai tan gran.

Té uns 350 km de llarg i una amplada de entre 6 i 30 km i abasta fins a 1.600 m de profunditat on, pel seu llit hi transcorre el riu Colorado, un riu d'aproximadament 2.300 km de llargada que neix a les muntanyes Rocalloses i que irriga gran part de les planúries desèrtiques dels estats de Colorado, Utah, Arizona, Nevada, Califòrnia, la Baixa Califòrnia i Sonora, aquests dos últims estats ja a Mèxic.

A tot el parc són nombrosos els miradors que ofereixen espectaculars panoràmiques del Grand Canyon.

PHOTOS.COM

Com i quan hi podem anar

Partirem de la ciutat de Phoenix, capital de l'estat d'Arizona, tot i que el Phoenix Sky Harbor Airport és de caire internacional. Des d'aquesta capital prendrem l'autopista interestatal 17 en direcció nord fins a la ciutat de Flagstaff. D'allí tenim dues opcions: anar al South Rim o al North Rim. Per anar a l'entrada sud del Grand Canyon agafarem primer la carretera estatal 180 direcció nord i després la carretera 64 fins a Tusayan, a l'entrada sud del parc. En total des de Phoenix són 411 km. Si el que volem és anar a l'entrada nord del parc, des de Flagstaff, agafarem la carretera estatal 89 direcció nord fins Jacob Lake. D'allí prendrem la carretera local 67 direcció sud que ens durà directament a l'entrada nord del parc. En total des de Phoenix 550 km.

Com s'ha dit abans aquest parc té dues entrades, i recomanem tenir molt clar abans d'iniciar el viatge, la zona que es vol visitar, ja que les distàncies són molt grans en una zona molt deshabitada i amb poques carreteres. Anar de l'entrada sud a la nord, representa una volta de 400 km. Tinguem present que aquesta enorme esquadra geològica solcada pel riu Colorado és d'unes dimensions que s'escapen de la nostra imaginació.

Aquest gegantí congost s'ha format al llarg de la història geològica de la terra per l'acció erosiva del riu i ha donat lloc a una de les més completes columnes geològiques del planeta i segueix en l'actualitat erosionant activament el llot, que aflora a la llum roques cada cop més antigues. Es va formar fa uns 6.000.000 d'anys.

La primera expedició científica fou liderada pel comandant de l'exèrcit dels Estats Units John Wesley Powell l'any 1869. Allí hi vivien els indígenes anasazi, els hualapai i els havasupai, tribus avui dia desaparegudes i de les quals resten alguns descendents que viuen en reserves i es dediquen exclusivament al turisme.

En l'actualitat aquesta regió s'ha convertit en una atracció turística de primera magnitud que els americans estan contínuament millorant, suposo que per atreure més turisme. L'última novetat que han

LA VEGETACIÓ I LA FLORA

A causa de les considerables diferències d'altitud es distingeixen diverses zones climàtiques que donen lloc a ambients diferents. Així, fins als 1.000 m són abundants les cactàcies que indiquen un clima subtropical sec. A 1.200 m predomina un clima sec, temperat i càlid amb dominància de roures i caducifolis. Més amunt, cap als 2.500 m d'altitud, s'estén una zona climàtica de tipus boreal, amb boscos de pins i avets on el pi dominant és el *Pinus ponderosa*.

A la comunitat riberenca hi trobarem salzes, tamarius, diverses agavàcies, forces asteràcies, cactàcies i fabàcies. Aproximadament hi ha inventariades 1.750 espècies de plantes vasculars, 167 espècies de fongs, 64 espècies de molles i 195 espècies de líquens amb més d'una cinquantena d'endemismes.

óssos rentadors; també hi habiten diverses espècies de serps. Els responsables del parc tenen localitzada i controlada una petita població de lleons de muntanya (puma).

Quant a les aus, les més visibles i espectaculars són les àguiles reials, els falcons, el còndor (l'au més gran d'Amèrica del Nord) i els corbs, seguit d'una infinitat d'ocells més petits.

Tota aquesta diversitat d'espècies és el resultat d'estar en gran part aïllada de l'activitat humana, que no ha ocasionat la destrucció o degradació dels hàbitats.

EXCURSIONS I RECORREGUTS RECOMANATS

Fer excursions al parc de Grand Canyon resulta una mica complex: els itineraris per l'altiplà són relativament fàcils i còmodes, en canvi els itineraris que

fet, per altra banda molt típica d'aquest país, és un mirador a la rodalia de l'entrada sud que consisteix en una mena de pont volant de vidre anomenat *Grand Canyon Skywalk*, que s'inaugurà el 20 de març de 2007 i que permet els visitants passejar-se per una passarel·la damunt el buit de 1.300 m de profunditat. Aquesta obra d'enginyeria fou finançada per David Jin, un home de negocis de Las Vegas, i forma un bucle que s'introdueix 22 m en vertical sobre el riu Colorado. La plataforma pesa 500 tones i va costar 30.000.000 \$ i dos anys i mig de feina; pot suportar el pes d'uns quants centenars de persones. L'entrada costa 33 \$. És una atracció típica americana.

LA FAUNA

És lògic pensar que en un espai de terreny tan immensament gran (a prop de 5.000 km²), gens habitat i quasi bé sense carreteres, la fauna que hi habita sigui molt variada i abundosa.

Els biòlegs responsables del parc tenen inventariades 75 espècies de mamífers, 50 classes de rèptils i amfibis, 25 espècies de peixos i més de 300 espècies d'aus, sense comptar amb una innumerable unió d'insectes i aràcnids.

Cérvols de diferents espècies, castors, esquiroles, conills i rates són els animals amb més possibilitats de poder-los veure, encara que també es poden veure: linxs, coiots, visons, llúdrigues, martes, llops i

s'endinsen al canyó són feixucs i extenuants, a causa dels grans desnivells que cal superar. Per exemple, cal dir que per fer una excursió fins al riu Colorado i tornar a pujar es necessiten dos dies ben bons. De tota manera el parc ofereix diversitats d'opcions, com ara baixar amb mules que et porten a tu i els teus estris.

Nosaltres us proposem una excursió a l'altiplà nord i una altra al altiplà sud, a més de ressenyar la clàssica que baixa fins el fons del canyó a tocar el riu Colorado.

L'espectacularitat dels indrets a recórrer està garantida i llur bellesa rau especialment en els canviants jocs de llum i ombres en els colors de les roques.

La zona sud és molt més visitada (4 milions de turistes a l'any). Per tant, disposa d'hotels i tota mena de serveis. En canvi el nord és molt menys visitat (400.000 turistes a l'any), a causa de la pitjor accessibilitat, la manca de serveis i la major altitud (2.600 m). A més, roman tancat pels efectes de la neu des de mitjan octubre a finals d'abril.

És aconsellable visitar el parc de finals de la primavera fins a principi de la tardor, perquè a l'hivern a l'entrada sud ens podem trobar amb temperatures màximes de 2°C i mínimes de menys -9°C. A l'estiu, a la zona nord les temperatures són màxim 25°C i mínim 8°C, i a la zona sud màximes de 29°C i mínimes de 12°. Les temperatures a l'interior del canyó solen ser molt més elevades, sobretot a l'estiu, on fa moltíssima calor, i la manca d'aigua és una constant. Durant la primavera i la tardor el clima és extremadament canviant i les tempestes són molt abundants, imprevistes i aparatoses.

Esquirol del Grand Canyon.

ENRIC VENTURA

**Panoràmica
des d'Angels
Window.**

Excursió per l'extrem Sud: recorregut de la Desert View Drive

Recomanem fer aquest recorregut, que s'ha de realitzar amb cotxe, o millor en jeep, i que té una distància aproximada de 60 km travessant el Coconino Plateau, tot resseguint la cornisa del canyó.

Des de l'entrada sud i per la carretera South Entrance Road arribarem a Mather Point. Allí comença el camí a trossos asfaltat que s'anomena Desert View Drive; el prendrem direcció oest. Al principi aquesta

pista passa pel mig de la gran plana desèrtica, però aviat ens apropa a la cinglera del canyó fins arribar a Grandview Point, tot seguit torna a separar-se de l'engorjat fins arribar a Buggeln. A partir d'aquest punt la pista es manté molt a prop del gran penya-segat, tot passant per Moran Point, Lipan Point, Navajo Point i finalment arribarem al Desert View.

Un recorregut de 60 km entre l'anada i la tornada que ens donaran una visió força completa d'aquesta zona sud del Grand Canyon.

Caminada per l'extrem Sud: excursió al riu Colorado

Aquesta excursió té com a finalitat descendir tot el canyó fins al llit del riu Colorado. És el sender més popular de tot el parc. Per tant segons l'època, està molt massificat. Són necessaris dos dies per fer aquesta excursió i podrem dormir al càmping Phantom Ranch fent la reserva prèvia; també haurem de registrar-nos a l'oficina dels Headquarters.

El sender comença al Rim Trail, molt a prop del Mather Amphitheater, a una altitud de 2.100 m, per una pista fàcil que fent ziga-zagues va descendant de manera decidida fins a arribar a l'Indian Garden, que es troba a 7,5 km de distància i a una altitud de 1.146 m.

A partir d'aquest punt el camí es torna més tortuós i a voltes baixa amb molta decisió tot passant per uns estrets espectaculars. A mesura que anem baixant el pendent és gradual i passarem per la zona anomenada Àngel Luita, que són unes formacions d'arenàcies molt brillants fins a arribar als Devil's Corkscrew, on comença un brusc descens a través de l'Esquisto Vishnu. S'ha d'anar en compte per aquesta zona per la dificultat del terreny. Més enllà dels Devil's Corkscrew, el senderó seguirà baixant fins a arribar al llit del riu Colorado. Un cop al riu haurem de seguir el sender una mica més de 3 km fins a arribar al Bright Àngel Campground, on podrem plantar la tenda i dormir.

Al llarg de tot el recorregut haurem pogut veure un seguit de fenòmens geològics propis d'aquestes formacions, i en algun punt, que ja està senyalitzat, diversos petròglifs tallats a la roca. Al final del dia haurem fet 15 km i un desnivell de menys 1.359 m.

El plat fort el tindrem l'endemà, perquè el desnivell serà de pujada, però l'excursió s'ho val. De dificultats tècniques no n'hi ha, si bé és necessari tenir experiència i preparació muntanyenca. Sobretot heu de dur aigua en abundància, i si fa calor, amb més motiu, perquè la suada està assegurada. També és molt convenient dur repel·lent per als mosquits.

Caminada per l'extrem Nord: Widforss Trail

L'excursió que proposem transcorre per l'altiplà anomenat Kaibab Plateau. El sender s'inicia un xic més enllà d'on comença la pista que duu a Point Sublime des de l'entrada North Rim.

La primera part del camí passa per la vora del gran penya-segat que en aquesta zona, i al llarg d'uns 3 km, es caracteritza per les parets vermelles. Gaudirem d'unes panoràmiques espectaculars del canyó que ens faran comprendre una mica més la grandiositat d'aquest fenomen.

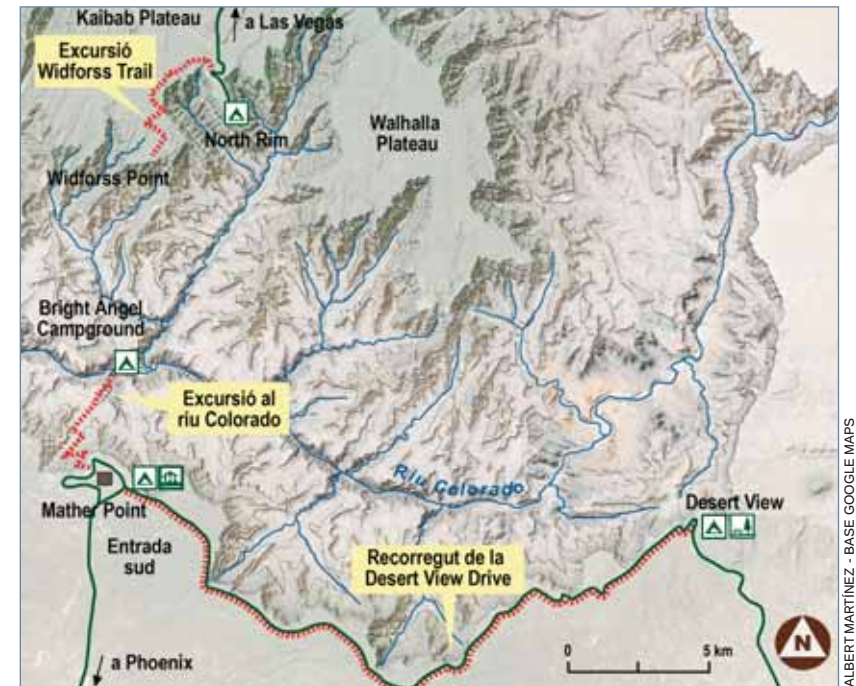
La segona meitat del recorregut s'allunya del canyó i entra dins uns magnífics boscos d'avets, pins i bedolls en un ambient d'aspecte netament alpí. El lloc és bucòlic i la sensació d'una tranquil·litat absoluta. En aquest punt del bosc no és difícil veure cérvols, algun fugisser coiote i nombrosos esquiroles.

El final de l'excursió ens durà a Widforss Point, a

ENRIC VENTURA

**Els Rangers vigilen
el parc nacional
de Grand Canyon
a cavall.**

ALBERT MARTÍNEZ - BASE GOOGLE MAPS

ALBERT MARTÍNEZ

2.403 m d'altitud, on trobarem una zona de pícnic amb taules i seients en un lloc ple de coníferes i a la vora mateix del canyó i on el terra es precipita abruptament per un canyó anomenat *Haunted Canyon*. Gaudirem d'unes meravelloses vistes al sud i oest del parc.

La distància és d'uns 10 km i els desnivells són suaus. Recomanem dur aigua en abundància perquè no en trobarem en tot el recorregut. La dificultat d'aquesta excursió és moderada.

ENRIC VENTURA

Populus tremuloides.

ENRIC VENTURA

Picea pungens.

ENRIC VENTURA

Pinus ponderosa, el pi més comú.

ARTIC CIRCLE RACE

La cursa d'esquí de fons més dura del món

L'Artic Circle Race (ACR) és una cursa d'esquí de fons que es fa cada any a l'illa Grenlàndia, als voltants de Sisimiut.

Text i fotos: **Francesc Monsonís i Elena Rivas**

¿Què ho fa que l'ésser humà tingui una clara tendència a buscar sempre el més difícil, el més dur o allò que té un cert grau de risc o aventura?

Fa uns anys vam saber de l'existència de l'ACR per una propaganda recollida mentre participàvem en una cursa de la Worldloppet. El concepte de «la cursa d'esquí més dura del món» va ser la clau perquè de seguida es convertís en un repte o desafiament. Immediatament vam saber que un dia o un altre aniríem a Grenlàndia.

Vam tardar uns anys en decidir-nos a participar-hi, tant per la seva duresa com per la llunyania i l'alt cost, però al final vam fixar una data: el 2009.

Grenlàndia és l'illa més gran del món amb una extensió de 2.175.600 km² i una població d'uns 57.000 habitants (2006). És un territori autònom que pertany al regne de Dinamarca, ubicat a la regió polar àrtica. El 84% del seu territori està cobert de gel i neu i les poblacions se situen en les zones costaneres. La seva economia depèn directament de la pesca.

Moment de la sortida de la cursa, el primer dia.

ARTIC CIRCLE RACE, UNA CURSA JOVE

L'Artic Circle Race és una cursa jove. Va començar a celebrar-se el 1997. Des d'aleshores es fa un cop a l'any en la petita població de Sisimiut. Aquesta ciutat de 5.000 habitants és la segona en importància de l'illa, està situada al SW de Grenlàndia, a 65 km per sobre del cercle polar àrtic i propera a Kangerlussuaq, on hi ha l'aeroport intercontinental, l'únic on poden aterrar els grans avions.

La longitud total de la carrera és de 160 km repartits en tres dies, amb desnivells d'uns 1.500 m per etapa, ja que es va pujant i baixant als diferents fiords que solquen aquesta àrea. L'itinerari és diferent gairebé cada any per adaptar-se a les condicions de la neu.

La duresa d'aquesta carrera depèn tant de la seva longitud, desnivells i clima com de l'organització particular:

- Es dorm dos dies en tendes de campanya, que posa l'organització pròpia, i també altres tendes grans amb estufes on poder aixoplugar-se, canviar-se de roba, cuinar i fins i tot parafinar els esquís.
- Has de cuinar el teu propi menjar; allà et proveïen d'aigua calenta, te, cafè i un fogonet.
- És obligatori portar una motxilla amb un mínim

A dalt, sortint del fiord Kangerluarsuk.
A baix, creuant el fiord de Kangerluarsuq.
A pàgina següent, el fiord Amerloq.

de 5k que contingui elements de seguretat com roba interior tèrmica de recanvi, sac de vent, termos, menjar d'emergència per a 24 hores, brúixola, etc., sempre pensant que puguis quedar aïllat diverses hores en cas d'accident o pèrdua. Es pesa a la sortida i a l'arribada.

■ D'avituallaments no n'hi ha gaires. En aquests llocs pots omplir el teu termos i menjar alguna cosa. Per motius ecològics no hi ha gots ni cap material d'un sol ús.

L'organització i mètodes de seguretat i vigilància són exhaustius, sobretot des de fa uns pocs anys a causa d'algun accident mortal. El nombre de participants està limitat a 200 per aquestes raons, també per les places d'allotjament i el nombre limitat de vols que arriben cada dia.

La preparació d'aquesta cursa requereix la participació d'una gran quantitat de voluntaris. En ser una comunitat tan petita hi estan implicats molta gent del poble, que ha de tancar els seus negocis o deixar les seves activitats quotidianes. Això fa que tots ho visquin amb intensitat i entusiasme, cosa que transmeten també als participants.

ARTIC CIRCLE RACE 2009

El 2009 l'ACR es va celebrar a finals de març, en concret els dies 27, 28 i 29. Ens vam inscriure-hi amb força antelació, ja que vam veure que les places eren molt limitades, i els vols a Kangerlussuaq encara més. Al final es van inscriure 170 participants. Entre els dies de vol i estada s'han de comptar uns nou dies; per tant, hi ha temps per fer una mica de turisme.

Un cop inscrits rebrem de l'organització totes les normes de la cursa i la informació dels diversos allotjaments, i també el dia i l'hora de vol. Es pot triar entre allotjament col·lectiu i un hotel; nosaltres vam escollir aquesta darrera modalitat. Si has de fer la compra i cuinar o menjar fora no surt molt més barat que a l'hotel.

També t'orienten amb el vestuari recomanat, esquís, etc. La roba lògicament per al fred extrem i el vent fort (la temperatura mitjana és de -20°C). Matalàs aïllant i sac de dormir per -20°C. Els esquís de fons per a estil clàssic únicament. Les ceres per fred i neu seca, millor sense fluor.

Els dies anteriors a la carrera es pot esquiar a una part del circuit i provar el material. Com ja hem dit més amunt, la carrera dura tres dies. L'organització marca l'itinerari i dona un mapa a cada participant. A part de la traça, banderoles, etc., hi ha un grup de vigilants i d'assistència mèdica que, bé en trineus o en motos de neu, van i vénen al llarg de l'itinerari mentre dura la carrera per si algú té algun problema. El grup de seguida s'estira i en aquells immensos espais moltes vegades et trobes sol. Els avituallaments són cada 12-15 km. Cal preveure de portar una mica de menjar i beguda que sigui de fàcil accés, sobretot els lents. També cal sortir equipats amb el màxim de roba encara que vegem el sol, perquè el fred no perdona i és millor no parar gaire a manipular la motxilla, per la pèrdua de temps i de calories.

Els grenlandesos són molt tradicionals i respectuosos amb la religió, així que el dia anterior a l'esdeveniment se celebra una cerimònia d'inauguració a la petita església luterana del poble, on solen assistir tots els participants. També hi ha diverses reunions informatives de la carrera, on insisteixen molt en les mesures de seguretat i en tots els detalls. En el nostre cas, el dia que vam arribar va fer un temps assolellat i vam poder esquiar en una part del circuit. Però el dia abans de la cursa va fer una nevada tan intensa, amb vents huracanats que van haver de suspendre-la, ja que va quedar esborrada la traça i la senyalització; fins i tot va mig desmuntar el campament. Allà vam veure que no exageraven gens amb la seguretat. Arribar a l'hotel es va convertir en tota una aventura.

Hi va haver diverses reunions per veure quina solució trobaven sense reduir gaires quilòmetres ni minvar l'interès del recorregut ni la seva duresa. Hi havia el problema dels vols, si els ajornaven un dia; també dels voluntaris que havien de tornar als seus treballs. Al final, amb un esforç ímprobe, van tornar a reestructurar la cursa en dues etapes només traient alguns quilòmetres, dels que tenien menys interès pel que fa al paisatge i al desnivell. Van quedar dues etapes de 64 i 59 km i una sola nit al campament. Això va representar un canvi de senyals, tornar a traçar, nous mapes, etc.

En les dues etapes el sol radiant ens va permetre gaudir d'un paisatge immens, immaculat, que contrasta amb el mar glaçat dels fiords i les muntanyes que els envolten

ALBERT MARTÍNEZ

Dades tècniques

Primera etapa:
 Recorregut: 64 km
 Desnivell: +1.410 m
 Temp. mínima: -22 °C
 Temp. màxima: -16 °C

Segona etapa:
 Recorregut: 59 Km
 Desnivell: +1.670 m
 Temp. mínima: -22 °C
 Temp. màxima: -20 °C

Recomanacions

■ Cal seguir les recomanacions de l'organització, encara que de vegades semblin exagerades.

■ El menjar del campament és millor que sigui de tipus instantani, ja que els fogons són lents i el que interessa és no perdre massa temps.

■ És pràctic llogar els sacs i els matalassos fent una reserva abans, tot i que això té el seu cost.

■ Són molt útils els escalfadors químics per a mans i peus, ja que pràcticament duren tota la carrera i et donen una gran confortabilitat.

■ Cal preveure les baixes temperatures, perquè es congela tot el menjar i la beguda. Al campament no hi ha electricitat. Per tant, el fet de carregar les bateries i parafinar els esquís és complicat.

L'arribada és sempre un moment especial i ple d'emoció, encara que siguis dels últims.

Esplèndida panoràmica del campament al damunt del llac.

DISSABTE, LA PRIMERA ETAPA

Per fi va despertar un dia impecable, amb un vent tolerable, però amb temperatures d'entre -18°C a -20°C, i per fi es va donar la sortida a les 9 del matí. El recorregut comença a Sisimiut i dona una volta de 2 km pel poble perquè els seus habitants puguin gaudir de l'espectacle. Després ve una gran pujada, seguida d'una baixada cap al fiord de Kangerluarsuk Tulleg. Allà cal esquiar 5 km pel mar glaçat, on es pot gaudir de les capritxoses formacions del gel que es trenca en la seva dilatació. Uns quilòmetres més tard passem pel campament que està situat damunt d'un llac. Cal vèncer la temptació del cansament, encara queden 23 km de dur recorregut amb un altre descens al fiord Tasersuaq, i tornar a pujar. És la zona que més fred passem a causa de l'aire i de l'hora.

En els avituallaments tothom ens donava ànims, et facilitaven l'ompliment dels termos i et fregaven la cara amb les seves mans si et veien gelat. Si al final arribaves de nit a la meta t'il·luminaven amb els fars de les motos de neu que anaven després dels últims participants.

Per fi la reconfortant arribada al campament. Almenys hi havia una tenda una mica calenta i cas-

soles fumejants encara que només fossin d'aigua. Ara tocava recollir l'equipatge, canviar-se de roba, preparar el sopar, hidratar-se, anar al lavabo i a qui li quedés ànims, encerar els esquís per al dia següent i ficar-se a dormir en una tenda a -25°C. Miraculosament vam entrar en calor i vam aconseguir descansar acceptablement.

DIUMENGE, LA SEGONA ETAPA

Va ser la segona etapa de 60 km i 1.670 m de desnivell. Ara tocava recollir l'equipatge i preparar-se de nou per una llarga etapa. Molta gent ja no va sortir aquest segon dia, per esgotament, nafres o petites congelacions. El temps també assolellat, però encara amb més fred que el dia anterior, ja que es va sortir una hora abans. Aquesta etapa comença passant per l'estreta vall de Nerumaq i torna al campament. Després creuem uns 10 km de terreny pla abans de pujar cap a un pas de muntanya per arribar al fiord Amerdloq, en un recte descens fins al nivell del mar, i tornem a pujar pel mateix camí. D'allà es va a buscar el camí principal cap a Sisimiut i es repeteix una part de l'itinerari de l'anada.

En les dues etapes el sol radiant ens va permetre

ROSES, una vila per a la història

Caminada per la història antiga de l'Alt Empordà

Text i fotos de: **Lluís Vidal i Vilaró / Carme Vila i Orriols**

Amb la col·laboració d'Esteve Palou (Associació Excursionista Cabirols de Roses)

Diu la llegenda que Sili Itàlic, historiador de l'època Flàvia (s. I dC) d'origen hispà, recull la llegenda indígena sobre el nom dels Pirineus: la princesa Pirene, filla del rei dels beribraces, de la zona d'Edetània, fou enamorada i segrestada per Hèrcules, que després l'abandonà a la seva sort a les muntanyes, on va morir. Temps després, l'heroi va trobar les seves restes i va donar nom a la serralada.

Abadia benedictina de Santa Maria de Roses.

El dracma de Rhodes fou una de les millors monedes gregues de l'època encunyades a la Mediterrànea (s.IV aC). (Museu de la Ciutadella).

Avui sabem del cert que mai no hi va haver ni herois com Hèrcules ni filles encisadores com Pirene. Tampoc el gegant Rotllà no va existir, i a Carlemany se li atribuïxen més conquestes sobre els àrabs de les que probablement va fer.

Testimoni d'aquests temps de llegendes és la ciutat de Pirena, que Avienus, en la *Ora Marítima*, escrita en temps del baix imperi romà, utilitzant fonts púniques del segle VII aC, situa als confins de la serralada on habitaven els sordiceni (ibers que ocupaven la plana del Rosselló i el nord de l'Albera), en la zona més oriental dels Pirineus, o sia a la zona del cap de Creus. Aquesta mítica ciutat dona nom a la serralada. Cap autor clàssic torna a esmentar la ciutat de Pirene i el seu record es perd. Modernament, hom la situa a Cotlliure (*Caucoliberis*), on Titus Livi (59 aC – 17 dC), en la seva història de Roma, diu que Cató va reagrupar les seves naus abans d'anar a Rhode l'any 195 aC.

RESSENYES DE LA PREHISTÒRIA

L'indret fou habitat per l'home ja ens temps neolítics, la proximitat de les cistes amb túmul de puig Alt (2), retirada del seu emplaçament, puig Rodó (3), tomba del General (4) i pla de les Gates (5), totes aquestes situades a la carena que va des de puig Alt al mas Marès, terme municipal de Roses, i datables en un neolític mitjà (4.700-3.400 aC.) així ho demostren. Tanmateix, sobre la riera de la Quarantena, trobem el cau de la Guilla (1), que ha donat materials molt més antics, relacionats amb la indústria magdaleniana del paleolític superior.

La instal·lació humana a la zona en el neolític es fa palesa en l'existència de sepulcres de corredor com la creu d'en Cobertella (6), a l'est dels planells de la torre del Sastre, el del turó de l'Home (7) i el del Llit de la Generala (8), situats en el vessant oest del puig d'en Marès, sobre la urbanització dels Grecs, construïts pels grups empordanesos del neolític mitjà ple (4.100-3.400 aC.). I en el probable, ja que és incert i dubtós, sepulcre de corredor de la casa Cremada (9).

També les coves dolmen del Rec de la Quarantena (9), datables entre el calcolític recent (2.700-2.200 aC.) i el bronze antic (2.200-1.800 aC.)¹ i els menhirs de la casa Cremada (10-11) i el del mas Marès (12), alçats en algun moment entre el neolític i el calcolític, acaben de donar-nos una idea de la densitat de població i la seva permanència en el temps. Dòlmens, menhirs i coves sepulcrales no solen estar gaire lluny dels hàbitats, llocs on la població explota els recursos mediambientals, conrea la terra i pastura animals. Estem a més en un moment on la

1. Noves cronologies proposades per Josep Tarrús i Galter, conservador del Museu Arqueològic comarcal de Banyoles.

Sector del barri hel·lenístic del s.iii aC. Ciutadella de Roses.

Estàtua de marbre de la deessa Artemisa, d'època romana s.ii dC, trobada el 1956 en les excavacions de Prytaneion de Efes. (Museu Arqueològic d'Istanbul, Turquia).

climatologia és favorable al desenvolupament humà.

El fenòmen megalític perdura fins al final del calcolític. Cap al 1.500 aC, en ple bronze antic, ja ningú enterra en els antics dòlmens.

Hi ha un altre testimoni que fa palesa la densa instal·lació humana: els gravats rupestres, que despullats de tota la seva càrrega simbòlica actuarien com a marques territorials, tal com ho fan també dòlmens i menhirs, per definir els drets d'exploració d'un grup humà sobre un territori determinat. (Aquests jaciments arqueològics estan descrits i situats a *Muntanya* 840 (2002): «Els dòlmens com a pretext»).

ELS PRIMERS METALLS

Si bé és en el període calcolític quan es comença a emprar el metall, primer el coure i després l'aliatge amb estany i altres minerals (bronze), és en l'anomenada edat del bronze quan es fa expansiu la utilització d'aquest metall per fer estris i objectes sumptuaris d'ús personal. En el context del bronze final (1.200–700 aC), amb l'arribada de poblacions procedents d'Europa a través dels passos pirinencs del coll de Panissars del Portus, el coll de la Massana d'Espolla i el coll de Belitres de Portbou, ens ve també el comerç generalitzat d'objectes manufacturats de bronze, fibules, fermalls de cinturó, destrals, fulles de ganivet i d'altres, que transiten entre l'Atlàntic i la Mediterrània.

Tanmateix, ens porten un canvi important en els costums funeraris, el cadàvers deixen de ser inhumats, per ser cremats en pires funeràries (*ustrinium*) amb als seus objectes personals, joies i armes, que són recollits junt amb les cendres i les restes òssies, per guardar-los en una urna ceràmica que es disposa en un forat a terra (*loculi*) o en una petita cista de lloses. L'enterrament queda assenyalat per algun tipus d'estructura tumular, que en molts casos ha desaparegut amb el temps i els tre-

balls agrícoles. Les tombes s'agrupen en necròpolis més o menys extenses, no gaire lluny dels poblats on habiten els vius.

LA CULTURA IBÈRICA

Les poblacions del bronze evolucionen i reben noves influències culturals amb l'arribada dels primers articles manufacturats de ferro (s. VII aC). Però no és fins a l'arribada dels primers colonitzadors mediterranis (s.VI aC) que, juntament amb el torn de terrisser, s'introdueixen les tècniques de la metal·lúrgica del ferro.

En aquest context apareixen les societats que anomenem *ibèriques*. Escriu l'historiador romà Rufus Festus Avienus (s. IV dC) en la seva *Ora Maritima* (basada en un text massaliota del s. VI aC), que a l'Empordà hi habitaven els ibers indiketes, que controlaven des del cap de Creus (*Iugum Pyrenaeum vertex prominens*) al coll de Panissars (*Summum Pyrenaeum*), on segles després s'aixecaria el trofeu de Pompeu, sobre la via Domícia, per commemorar la victòria sobre el rebel Sertori (any 71 aC).

El seu poblament més important fou Indika, de localització incerta, probablement molt a prop de Emporion, assimilada per la ciutat grega durant la seva expansió en el segle IV aC. Avienus (*Ora Maritima*) diu que Cypsela era ja un rumor en aquells temps.

ROSES I L'EMPORDÀ ENTREN EN LA HISTÒRIA (RODIS, FENICIS I GRECS)

Segons Estrabó, geògraf grec (63 aC-20 dC), l'antiga ciutat de Rhode fou fundada per gent provinent de l'illa grega de Rhodes, abans del 776 aC, amb anterioritat a les primeres olimpíades. Malgrat això, els materials arqueològics trobats a la Ciutadella de Roses, que és on era l'antiga ciutat, no són anteriors al s. IV aC.

Estrabó escriu la seva *Geographia* entre l'any 29 i el 7 aC, basant-se en textos de Polibi (200-120 aC), que visita Hispania i arriba a Numància. Si fos cert i els navegants rodís estableixen la factoria abans de les primeres olimpíades, estaríem davant de la fundació més antiga de la Mediterrània.

Els rodís són el primer poble grec conegut que domina el mar (talassocràcia). Això faria suposar que en el segle VIII aC, en un dels seus periples des de la costa llewantina o des de l'àrea d'Eivissa, es dirigissin del nord de l'Ebre fins al golf de Roses, on fundaren la ciutat. La fundació de Roses forma part d'un mite difós pels autors clàssics més antics: Éfor, Timeu i Erastòstenes, recopilats per Escime de Quios o per Posidoni, de qui el mateix Estrabó extreu moltes dades. Però Rhode és una fundació massaliota, com ho fou Empúries, d'entorn el 375 aC.

Empúries fou fundada als voltants del 575 aC per navegants provinents de Focea, ciutat jònica de la costa de l'Àsia Menor; tenia un important tràfic comercial amb Marsella, on els focis s'hi estableixen envers els 600 aC. Emporion durant els s. VII-VI aC servia de port secundari d'escala entre Marsella i les

factories fenícies del sud de la península ibèrica (Gadir, situat a prop de Cadis i Mainake, a prop de Màlaga).

Segons Estrabó, en aquesta zona es venerava, entre altres deïtats, a Artemisa d'Efes (*Artemis Efesia*), culte introduït pels focis que es practicava, si més no, a Marsella, Empúries i Roses.

Artemisa d'Efes és originàriament una antiga deessa de la fecunditat. Es presenta com una divinitat caçadora i senyora dels animals; també era protectora de les fronteres i de la vida cívica i social. Els romans la representaven amb nombrosos pits per tot el cos.

També parla Estrabó que a la costa de Marsella, a l'extrem dels Pirineus, hi ha un *afrodision*, temple consagrat a Venus-Afrodita (*Afrodita pirenaica*). Hom ha volgut situar aquest santuari a la rodalia del cap de Creus o a la serra de Sant Pere de Rodes, però el mateix Estrabó el situa al nord del cap de Creus, cap a Portvendres (*Portus Veneris*); Ptolomeu i Plini també en fan referència.

En època helenística (s. III aC) Roses encunya monedes similars a les de Marsella, tenen una cara femenina imitant a la ninfa Arethusa de Siracusa i a l'anvers una rosa vista per sota. D'aquest període s'han localitzat restes sota el temple medieval de Santa Maria a la Ciutadella de Roses, on cal situar l'acròpolis amb els edificis de caire públic i religiós, entre aquests un possible temple.

ELS ROMANS

Els destins de Rhode i Emporion han estat sempre lligats. Emporion inicia la seva puixança cap el s. II aC, quan Empúries està en període de decadència.

Després de la segona guerra Púnica els pobles de la Hispania Citerior s'alcen contra els romans, que exploten el territori. Rhode, que està molt implicada en la revolta de les tribus indígenes perquè l'ocupació romana perjudica els seus interessos comercials, pateix l'assalt de l'exèrcit del cònsul Marc Porci Cató (234–149 aC), que hi desembarca cap a l'any 195 aC per anar després a Emporion, que li dóna suport, on instal·larà el seu campament, per anar després cap a Tarraco.

Malgrat la repressió romana, no sembla que els oppida ibèrics siguin destruïts, sinó que foren abandonats gradualment per la població que preferia establir-se a les planes. Amb la conquesta romana, el port de Rhode passa a dependre d'Emporion.

Al final de l'alt imperi romà (s.II-III dC) Emporion entra en crisi i Rhode viu un període de prosperitat, que s'allarga fins als segles V-VI dC. Durant el baix imperi romà té una factoria de salaó de peix (que perdura fins al segle VI dC) i també s'exporten productes agrícoles i manufacturats.

Durant els segles IV-V dC s'estableix a la badia de Roses una comunitat cristiana relacionada amb les primitives esglésies del nord d'Àfrica. És el moment on el turó de Santa Maria s'hi edifica una església paleocristiana, sota l'actual emplaçament de la basílica romànica. És el moment on funciona a ple rediment la factoria de salaons.

L' ALTA EDAT MITJANA

En els segles VI-VIII dC les invasions del francs del nord de la Septimània acaben amb la prosperitat. Es contrueix el *castrum* fortificat de puig Rom, en època visigòtica, on es desplaça la major part de la població de Roses.

El s. VIII dC, poc abans de l'arribada dels exèrcits sarraïns, la decadència de la societat visigòtica i el perill de pirateria empenya la gent a viure en valls internes, com la vall de la Santa Creu, sota Sant Pere de Rodes.

Durant l'estança dels sarraïns a l'Empordà a partir del 717-718 dC, la població de Roses, abandona definitivament puig Rom i es dispersa per les valls i muntanyes veïnes. Cap al 759 dC, Pipí el Breu expulsa als àrabs de l'Albera; però el 793 dC els sarraïns, en un violent contraatac, assolen l'Empordà i devasten la plana del Roselló, abans d'arribar a Carcasona, que era el seu objectiu.

Sembla que cap a l'any 780 dC dos monjos hipanogots, Atala i Agobard, que fugien dels àrabs, funden o restauen diverses esglésies, entre aquestes el petit monestir de Magrigul i l'església de Sant Basili. A més de l'església de Santa Maria (Roses), Sant Esteve de Mata (Selva de Mar), Sant Fructuós (Vall de la Santa Creu) i Sant Pere de Rodes. Amb el restabliment del culte a Santa Maria de Roses, la població dispersa per les muntanyes torna a constituir un nucli de població entorn a l'església.

Probablement, és el mateix Atala el que funda una cel·la monàstica sobre un cenobi anterior, en l'indret on s'edificarà el monestir de Sant Pere de Rodes.

Bust femení de terra cuita que representa la deessa púnica Tànit, equiparable a la Demèter grega, imatge molt difosa per la Mediterrània. (Museu Giovanni Antonio Sanna. Sassari, Sardenya).

Barraca dels Palauencs, al cap de Norfeu. En el mapa és el núm 23.

Un itinerari històric per la rodalia de Roses

Punt de sortida:

Cruïlla de la carretera al puig Pení amb la pista que va a Puig Alt.

Punt d'arribada:

Recinte fortificat de la Ciutadella.

Distància total:

20,7 km.

Horari efectiu:

4 h 50 min.

Desnivell:

La majoria de recorregut és en baixada, uns 750 m de desnivell total, exceptuant el tram de la cala Montjoi al coll de Fragam i al pla de les Gates, que són uns 300 m de pujada i els corresponents de baixada.

Recomanem:

Aparcar el vehicle a prop de La Ciutadella i buscar un transport que ens porti al punt de sortida.

Urna

funerària, que contenia les cendres del difunt, amb decoració d'estil mailhacià, idèntica a les trobades a la necròpolis de Puig Alt. (Museu de la necròpoli de Can Bech de Baix. Agullana, Alt Empordà).

Prenem la carretera que va de Roses a Cadaqués (GI-614), passat el km 8, trobem a la dreta el desviament que va al puig Pení (EVA núm 4 *El Pení*). A l'alçada del km 2 deixem la carretera asfaltada (és un bon lloc per deixar el vehicle) i anem cap el SE uns 500 m per arribar a una cruïlla sota el puig Alt; pujem per la pista, que té una barrera i a uns 150 m al coll de Puig Alt, trobem a l'esquerra del camí un túmul semi-destruït d'un diàmetre aproximat de 3'5 m. Cal fer uns 50 m en direcció NE per trobar el primer conjunt de túmuls d'incineració de puig Alt, situat a prop del pas dels Llops. (UTM X= 0519015; Y= 4680512; A= 419 m). És a 40 m en direcció oest del dipòsit d'aigua contra incendis. Tot seguit, a 45 m en direcció 70° E del mateix dipòsit, trobarem la llosa de Puig Alt. Portem 15 minuts caminant.

LLOSA DE PUIG ALT 14

(UTM X= 0519093; Y= 4680541; A= 426 m)

Descoberta pel geòleg Carles Roqué (1998) i estudiada per Josep Tarrús, Enric Carreras, Pere Gay, Àngels Custoja i Paula Santamaria. Les inscultures estan en una llosa de pissarra amb inclinació suau, on hi ha una quinzena de cassoles i una cinquantena de cruciformes, tots aquests fets per percussió directa amb una eina de pedra, probablement un còdol rierenc de gran duresa. Els gravats són majoritàriament representacions antropomorfes, barrejats amb motius més complexos, de difícil interpretació. La seva cronologia està situada entre el neolític mitjà i el calcolític. Continuem la pista en baixada direcció S. A uns 500 m trobarem a l'esquerra del camí, i protegida per uns pals de fusta, el segon conjunt de la necròpolis de puig Alt. Estem al coll dels Sarraïns, altrament dit replà de Rocaplana. La necròpolis s'esten a tots dos costats de la pista. Hem caminat uns 10 minuts més.

14 *Inscultures a la dreta del camí.*

15 *Detall de la necròpolis de puig Alt, sector del replà de Rocaplana, a l'esquerra de la pista, on es poden observar diversos túmuls.*

NECRÒPOLIS DE PUIG ALT

(UTM X= 0519042; Y= 4679979; A= 370 m)

La necròpolis d'incineració tumularia consta de dos conjunts, un en el mateix coll de Puig Alt, a prop de l'anomenat pas dels Llops **15** i un altre situat al replà de Rocaplana, també anomenat coll dels Sarraïns **16**.

La del coll de Puig Alt té cinc tombes; la necròpolis de Rocaplana té 35 tombes. Es tracta d'estructures d'incineració tumularies circulars, on s'ha trobat urnes cineràries de panxa bicònica i fons pla amb decoracions acanalades i incisions de traç doble. Totes dues necròpolis es poden situar en un context mailhacià, entre el bronze final i la primera edat del ferro.

Coneguda ja per Miquel Oliva (1964), posteriorment Enriqueta Ponts, cap el 1979, aixeca una planimetria del sector sud i excava dues tombes. Troba que moltes d'aquestes han estat escorcollades d'antic (segle XV).

Els cercles, formats per lloses d'esquist verticals,

delimiten l'espai funerari, que està enllosat també amb plaques d'esquist, deixant un forat (*loculi*) més o menys centrat per posar-hi l'urna cinerària. L'enterrament aniria cobert per un túmul de terra i pedruscall. Els agrupaments de tombes poden representar un grup familiar o gent unida per altres lligams econòmics o polítics. La població enterrada a puig Alt faria una vida de caràcter itinerant; possiblement eren pastors que practicaven la transhumància estacional. Pocs metres més avall ens trobarem amb les ruïnes de Sant Basili.

SANT BASILI 17

(UTM X= 0519072; Y= 4679900; A= 356 m)

És al costat de la necròpolis, al replà de Rocaplana. Va ser excavat per Joan Badia el 1972. És un temple de planta basilical, orientat d'oest a est, amb tres naus allargades de diferents amplades i una capçalera cap al cantó est; està bastit amb pedra seca amb alguns troços d'*opus spicatum*, i el gruix dels seus murs fa pensar que tenia un sostre de fusta.

Tradicionalment es va creure que eren les restes de Sant Tomàs del Pení (*in monte Pinni*), documentada al segle X (943 dC) com a possessió de Sant Pere de Rodes. Actualment s'ha demostrat que Sant Tomàs del Pení estava probablement en el lloc on hi ha l'església de Sant Sebastià de Cadaqués. I un interessant treball de documentació fet per Joan Badia i alguns membres del Grup Empordanès de Salvaguarda i

Estudi de l'Arquitectura Rural i Tradicional (GESE-ART), ha demostrat que aquest jaciment correspon a l'església de Sant Basili.

La construcció devia ser de l'època del castell de Puig-rom, a finals del segle VI i principis del VII. Es també anomenada, en una carta del rei Martí l'Humà (el 1408), on el rei s'interessa per uns vasos trobats sota terra que podrien ser urnes cineràries de la necròpolis.

Des d'ací podem trobar tres interessants grups

17 *Església de Sant Basili s.VI-VII dC.*

19 *Inscultures a la dreta del camí, prop de Sant Basili.*

d'inscultures, trobades per Carles Pàramo i Ponsetí, Carles Pàramo i Barberà, Xènia Berta i Esteve Palou, l'any 2009. Un d'aquests està situat a 50 m en direcció 235° SO de Sant Basili, al cantó de la dreta de la pista.

UTM X= 0519027; Y= 4679862; A= 347 m **18**

Es tracta d'una trentena de petites cassoles rituals, efectuades a l'esguard d'una formació rocosa, de clara datació neolítica-calcolítica, que cal situar en l'àmbit del món funerari. Podrien indicar la ubicació d'algun tipus d'enterrament de l'època, avui en dia destruït. L'altre a 65 m direcció 180° S de la mateixa construcció, també a la dreta de la pista.

UTM X= 0519058; Y= 4679828; A= 346 m **19**

És un conjunt de dues pedres, l'una amb un bassi de mitjanes dimensions i l'altre amb tres agrupacions de

15 *Necròpolis de Puig Alt, primer conjunt situat al anomenat pas dels Llops, al mateix coll de Puig Alt.*

18 *Roc on hi ha insculturades petites cassoles, a prop de Sant Basili.*

20 **Conjunt d'inscultures, amb cassoles i cruciformes.**

cassoles rituals. Si bé la cronologia seria idèntica a l'anterior, no es pot descartar la pervivència de rituals funeraris similars en èpoques posteriors. També cal tenir present la funció de demarcació territorial que poden tenir aquestes inscultures. Hi ha un tercer conjunt d'inscultures. Per arribar-hi cal continuar la pista uns 550 m més, 7 minuts de baixada, i endinsar-se 100 m en direcció 150° S (a l'esquerra de la pista).

UTM X= 0519141; Y= 4679371; A= 301 m **20**

En una gran llosa calcària, hi ha una sèrie de petites cassoles rituals, acompanyades d'algun cruciforme, datables en època neolítica-calcolítica. Recalquem el caire de fita territorial d'alguns d'aquests gravats.

Continuant la pista més o menys planera arribarem en 20 minuts (1'3 km) al pla de la Guàrdia, on hi ha una cruïlla a la dreta que ens portaria cap a Roses passant per la cala Montjoi. Nosaltres seguim direcció SE uns 22 minuts (1'2 km), tot baixant fins a arribar als plans on hi ha el castell de la Guardiola, que queda a la dreta del camí .

CASTELL DE LA GUARDIOLA. MAGRIGUL **21**

(UTM X= 0520264; Y= 4678240; A= 118 m)

A la rodalia de la cala Montjoi, hi hauria les restes d'una petita cel·la monàstica que tenia tres edificis, o tres altars, dedicats a Santa Maria, Sant Salvador i Sant Miquel, en el lloc anomenat Magrigul (segons un document del 976 dC).

Altres autors parlen d'una fortalesa visigòtica (*castra*) amb la seva església. Hom vol situar les restes d'aquestes construccions en la rodalia de lloc. Les ruïnes es troben barrejades amb les d'un mas que es va afegir a l'antiga edificació. La tècnica de construcció és rústica i consisteix en pedres en filera lligades amb fang, s'aprecia en algun tros d'*opus spicatum*. La construcció que encara queda dempeus, matussera i rudimentària, pertany a èpoques posteriors.

El monestir o el *castra* controlaria l'accés a la badia de Montjoi i la seva construcció estaria empa-

21 **Lloc on hi ha les restes del castell de la Guardiola, probablement és on s'alça el petit monestir de Magrigul (s. VIII d.C.)**

22 **Torre de Norfeu, torre de guaita del s. XVI.**

rentada amb el castell de Bufalaranya (segle X), situat en el camí de Roses a Cadaqués. La cel·la primitiva fou fundada (o reconstruïda) possiblement pels monjos Atala i Agovar (780 dC.), els quals restauren diverses esglésies de l'entorn que havien estat fundades en l'antiguitat i que els pagans havien destruït. Entre aquestes, Santa Maria de Roses, Sant Pere de Rodes, Sant Fructuós a la vall de la Santa Creu i Sant Esteve de Mata a Selva de Mar.

24 **Cova de les Ermites.**

Després continuarem uns 500 m fins a enllaçar amb la pista que va de Cadaqués a Roses, per la costa. La prenem cap a la dreta, en direcció SE per arribar en uns 900 m (10 minuts) al cap de Norfeu, on trobarem el GR 92.

És un altre lloc indicat per deixar els vehicles. Si voleu fer tota la volta al cap Norfeu, cal disposar de 1 h 30 min addicionals, perquè el regorregut, perfectament senyalitzat, trancorre al llarg d'uns 5 km, en què podreu admirar la torre de guaita del s. XVI, anomenada torre de Norfeu o torre del Rei **22** la barraca dels Palauencs **23** UTM X= 0521801; Y= 4676759; A= 119 m i la cova de les Ermites.

Nosaltres proposem només anar a la cova de les Ermites, per tal de no allargar l'itinerari. Per fer-ho cal pendre una camí ben marcat que surt a la dreta paral·lel a la línia de la costa; la cova està a uns 600 m (7 minuts).

COVA DE LES ERMITES **24**

UTM X= 0520897; Y= 4677225; A= 80 m

Està sobre la badia de Jóncols. Es una cova d'uns 20 m

5 **Cista amb túmul del pla de les Gates.**

de profunditat, tancada amb paret seca que delimita un espai d'uns 30 m², a l'interior hi ha un banc i un gran nínxol tallats a la roca. A l'exterior hi ha una pica excavada a la roca, i a prop una cabana de pedra seca de construcció molt més recent. La cova fou utilitzada des de temps immemorials. Hi ha un corrent religiós de terdència eremítica que ve d'Orient i es desenvolupa a casa nostra cap els segles VI-VIII dC.

Un cop tornats a la pista principal haurem caminat 1 h 49 min, en un total de 6'4 km. Per anar a la cala Montjoi és millor passar pel GR 92, que se segueix des d'aquest punt pujant en direcció SE com si anéssiu a la torre de Norfeu i poc després tombant a la dreta i en baixada; s'hi arriba en 40 min, caminant uns 3 km.

Des de la cala Montjoi, prendrem un camí que surt en direcció 330° NW amb el rètol: «Roses – coll d'en Fragam», on hi arribarem en 33 min més (2 km i desnivell de 200 m). Des del coll, tombarem a la dreta en direcció 330° NW; en 15 minuts passarem per les ruïnes del mas de la Farella i en 10 minuts més arribarem al paradolmen del pla de les Gates.

26 **Puig de la Farella.**

PLA DE LES GATES **5**

UTM X=0517343 ; Y=4679179 ; A=302 m

Cista trobada per Sara Aliaga, Jùlia Chinchilla i Josep Tarrús (1986) i excavada per Oriol Mercadal, Sara Aliaga i Josep Tarrús (1987). Es tracta d'una cista amb túmul bastida en terreny pla sobre un aflorament de pissarra, feta de la mateixa pissarra local. Constaria d'una cambra rectangular, de la qual només es conserva una llosa drete, que aniria coberta per un túmul circular bastit al voltant de l'aflorament rocós. Aquest tipus d'enterrament individual (o de parella) apareix, en aquestes terres, durant el neolític mitjà en una fase megalítica originària anterior als sepulcres de corredor.

Des d'ací, anem pel mig del prat en direcció 230° SW, tot enfilant cap al puig de la Farella. En uns 7 minuts i uns 600 m arribem a un aflorament rocós situat en lleuger pendent on hi ha unes cassoles rituals insculturades, coetànies a les ja descrites, trobades fa temps per uns caçadors **25** UTM X=0517252; Y=4678942; A=287 m.

PUIG DE LA FARELLA **26**

UTM X=0517257; Y=4678853; A=295 m

Continuem en direcció 180°S. Aquest puig forma part d'una sèrie de talaies, on es feien senyals amb fogueres en cas de perill, distribuïdes per tota la costa. Segurament estaven en ús des d'època medieval fins que va desaparèixer la pirateria. A més dels atacs dels normands i sarraïns del s. IX dC, la pirateria és especialment virulenta als s. XVI-XVII amb les invasions de turcs i barbarescs. Al s. XVIII, els noms dels corsaris Barba-rossa i Dragut Caccidiàvolo espantaven a la gent dels pobles de la costa.

El temps efectiu acumulat és de 3 hores 21 minuts i el recorregut és de 14,2 km.

Seguim en direcció 140° SE per enllaçar amb la pista i anar fins el coll d'en Fragam en 15 minuts. Continuem en baixada la pista uns 500 m més fins a arribar a la carretera de Roses a cala Montjoi, la seguim uns 400 m a la dreta en direcció a Roses fins a trobar el menhir de mas Marès a la dreta. Portem acumulats: 3 hores 51 minuts i 16,3 km.

13 **Menhir de mas Marès.**

MENHIR DE MAS MARÈS **13**

UTM X=0516851; Y=4678241; A= 127 m

Fou trobat pel Sr. Damià Espelt en preparar les terres per plantar-hi vinya nova, a pocs metres del lloc on s'ha alçat. És de tipus estel·liforme i segurament assenyalava un lloc d'hàbitat situat a prop de l'actual emplaçament del mas Marès. Fou alçat durant la celebració del IX Maig Megalític del 2006, organitzada pels Amics dels Parcs Naturals de l'Albera i Cap de Creus (APNACC).

Continuem la carretera en direcció a Roses uns 400 m més (5 min) fins poc abans del camí arranjat que puja al dolmen de la Creu d'en Cobertella **6**. Deixarem la carretera per prendre una pista a l'esquerra (rètol: «El Far») en direcció sud-est, i que poc després tomba cap a oest. La seguim durant uns 10 minuts (1,2 km) fins a uns metres abans d'arribar a una urbanització, on prendrem a la dreta un camí en direcció nord. De seguida veurem davant nostre la muralla de puig Rom. Arribem fins al final del camí i remuntem a l'oest fins a arribar al castell.

CASTELL VISIGÒTIC DE PUIG-ROM **27**

UTM X=0515706; Y=4678364; A= 165 m

Situat en l'anomenat puig de les Muralles, és un castell d'època visigòtica, construït cap a finals del segle VI i principis del VII dC. El *castrum* fortificat ocupa a prop d'una hectàrea i té planta ovalada delimitada per una muralla, feta de blocs irregulars, amb algun llenç d'*opus spicatum*. Es conserven tres torres; l'única porta d'entrada oberta al sud, quedava protegida per dues torres quadrades que recorden la tradició romana. Els habitatges estaven recolzats contra la muralla a l'interior del recinte, on encara es conserven algunes sitges per guardar menjar.

6 **Sepulcre de corredor de la Creu d'en Cobertella.**

Hom vol implicar la fortificació en la revolta, liderada pel general Paulus, contra les pretensions absolutistes de Wamba, rei dels visigots entre el 672 i el 680 dC. En origen tenia la funció de controlar els camins que anaven a les Gàl·lies passant pel cap de Creus. S'abandona poc abans de l'arribada dels sarraïns.

Tornem pel mateix camí fins a la urbanització (5 min). En començar el carrer Àusies Marc, ja asfaltat, tombem immediatament a la dreta pel carrer de la Pujada de Puig-Rom. A 200 metres, deixem a la dreta el carrer de Ramon Llull i continuem baixant durant 1,3 km fins a creuar la Gran Via de Pau Casals i arribar a l'avinguda de Rhode, on girarem a la dreta fins a trobar el recinte fortificat de la Ciutadella, que està a poc més d'1 km de distància. Des de Puig-rom tardarem uns 40 minuts.

27 **Detall de les muralles del castell visigòtic de puig Rom.**

SANTA MARIA DE ROSES 28

Abadia benedictina, documentada des del 950, bastida sobre una capella paleocristiana dels segles IV-VII dC. El 944 apareix com cel·la monàstica depenent de Sant Pere de Rodes. Cap al 980 ja és un monestir independent amb drets sobre la serralada de Jóncols, cap de Norfeu i cap Morell, excepte la vall de Magri-gul (actualment Montjoi).

Actualment és dins del recinte del Museu de la Ciutadella de Roses, conjunt fortificat dels segles XVI-XIX dC, que ordenà construir Carles V. Els vestigis actuals són romànics del segle XI; es tracta d'una construcció de planta basilical, amb tres naus, creuer i capçalera triabsidial. De l'església paleocristiana, no en queda gairebé res i molt poca cosa de la construcció pre-romànica.

Per saber-ne més

- CAMIADE, Martine / LACOMBE MASSOT, Jean-Pierre / TOCABENS, Joan. *El vessant mediterrani dels Pirineus*. Ed. Sources. Argelès-sur-Mer, 2008
- DÍAZ, Carlos / PALOU, Hug / PUIG, Anna M. "La Ciutadella de Roses", *Quaderns de la Revista de Girona* 77, Diputació de Girona, 1998.
- MARTÍN I ROIG, Gabriel. *L'Empordà fantàstic*. Llegendes. Ed. Farell. Sant Vicenç de Castellet, 2004.
- PONS I BRUN, Enriqueta. *Pobles de muntanya, pobles d'aigua al Pirineu oriental (1.100-650 aC)*. Col·lecció Papers de Recerca, 5. Àrea de Cultura, Ajuntament de Roses, 2000.
- PUIG, Anna M. / MARTÍN, Aurora. *La colònia grega de Rhode*. Museu d'Arqueologia de Catalunya-Girona, Sèrie Monogràfica 24, 2006, Girona.
- PUIG, Anna M. / CARRASCAL, Carme / VIEYRA, Gemma / TEIXIDOR, Mireia. "La Roses d'època visigòtica en el subsòl de la Ciutadella (Alt Empordà): darreres investigacions", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, XXXV, (1996), Congrés d'Homenatge al Dr. Pere de Palol, 1995, pàg. 1011-1026.
- TARRÚS I GALTER, Josep. *Poblats, dòlmens i menhirs. Els grups megalítics de l'Albera, serra de Rodes i cap de Creus*. Ed. Diputació de Girona. Girona, 2002.

TRANSVULCANIA 11

III ULTRAMARATON DE MONTAÑA Y SENDERISMO ISLA DE LA PALMA

SALOMON
NATURE TRAILS

7 DE MAYO 2011

ACEPTA TU DESTINO!!

TRANS VULCANIA
ULTRAMARATON DE MONTAÑA Y SENDERISMO ISLA DE LA PALMA

SALOMON **WWW.TRANSVULCANIA.COM**

CABILDO LA PALMA
...con el **Medio Ambiente**

Miguel Heras ganador ultramaratón Transvulcania 2010

El Hierro, l'illa de la pausa

Autor: **Toni Salas**

El Hierro, l'illa més occidental de l'arxipèlag de les Canàries, és un petit paradís desconegut, un lloc que es manté raonablement verge i que ha estat declarat reserva de la biosfera.

No hi ha urbanitzacions ni especulació i ben pocs turistes. Un dels motius és l'absència de platges de sorra, la majoria són petites cales de pedres; potser també la idiosincràsia del poblador, que sembla viure feliç en la tranquil·litat i la solitud.

El nom de El Hierro el van posar els conqueridors espanyols de l'illa en observar el seu color de metall. Els aborígens foren els *bimbaches*, un poble vingut del nord d'Àfrica d'origen berber.

Els *guanches*, que van poblar les altres illes, es creu que també provenien del nord d'Àfrica i que viatjaren a aquestes illes en ser desterrats i patir un càstig.

Els conreus principals són la *pinga*, la papaia, l'alvocat, el mango i el plàtan. És ple d'hivernacles. Hi ha molta vinya i també cereals, mill o blat de moro.

L'economia se sustenta també de la ramaderia. Hi ha ovelles, cabres i vaques i una bona indústria del formatge. Els boscos de El Hierro s'han reduït considerablement en algunes zones, que es van cremar expressament per poder dedicar la terra a conreus, i ara s'han repoblat amb pins i eucaliptus.

Hi ha poca indústria. Altres recursos per viure són la construcció, l'economia submergida i l'economia subvencionada. La gent és reservada, però amable; des del punt de vista del nouvingut una mica autèntica, una mica primària. El Hierro té oficialment 10.000 habitants censats, però en realitat n'hi viuen uns quants menys. La falta de gent ha incentivat les relacions endogàmiques entre parents i això fa que trobem molts individus amb disminucions psíquiques.

Hi ha pous d'aigua dolça que permeten l'accessibilitat a l'aigua potable. Els microclimes són una constant en la petita illa. Sol i cel blau a la vall i la mar, núvols a la muntanya i boira i humitat al bosc de laurisilva.

Les excursions que farem tindran un cotxe de suport que ens portarà al lloc de començament de la ruta i al seu final ens recollirà. Nosaltres estem allotjats a la població de El Pinar i des d'aquí sortirem i tornarem cada dia en el vehicle.

MIRADOR DE LA PEÑA-LA FRONTERA

Excursió de tot el dia. La camioneta ens deixa en aquest mirador on hi ha un restaurant plenament integrat a l'ecosistema, realitzat per César Manrique. Des d'aquí contemplem la muntanya, la vall, amb tots els poblets i el mar.

Comencem el nostre recorregut a peu a Las Montañetas, des d'on per un sender ple de flors arribem a l'Arbol Santo de Garoé. A aquest arbre se'l denomina així perquè el vent transporta aigua de la zona humida, que és recollida en aljubs i gibelles, i proporciona aquest líquid als camperols. Aquest fenomen es coneix com la pluja horitzontal. L'arbre autèntic va ser destruït i aquest és ara una còpia.

En aquest indret ens expliquen la llegenda de la princesa Guazazoca. La princesa era la promesa d'un noi *bimbache* anomenat Tinko, però un dia desem-

barcaren els conqueridors espanyols, en el segle xv. La princesa va conèixer a Don Gonzalo i va quedar immediatament enamorada d'ell. Els conqueridors no disposaven d'aigua i havien de cedir en el seu assetjament, però Guazazoca pel seu amor a Gonzalo li va descobrir El àrbol del Garoé, on es guardava l'aigua de la pluja. Després d'aquesta traïció els espanyols van poder conquerir la illa. Una dona del poble que va conèixer els fets va denunciar a la princesa i aquesta va ser portada pel seu antic amant, Tinko, al lloc més alt de la illa i llançada al buit. Tinko va seguir després la mateixa sort.

Des de Garoé continuem per camins i pistes sempre sobre uns 1.000 m d'alçada. Tenim vent, fred i núvols fins al mirador de Jinama, on es gaudeix d'una altra bona vista sobre la vall, amb el poble més gran, La Frontera i el mar, davant nostre. Contemplem l'ermita de la Caridad i seguidament baixem mil metres per un sender ple de giragonses.

Estem davant d'un vertader jardí botànic, amb tota mena de flors, plantes i arbres propis de la zona. Destaquen El Follao o El Polo Blanco.

A l'antiguitat els pobladors d'El Hierro vivien a les muntanyes i empenien per aquest camí la ruta de la transhumància cap a la vall. A això li deien «las Mudas», perquè baixaven amb els animals i les pertinences, «los Catres de viento» eren els lliets, «las Gabetas», safates de fusta on portaven els aliments.

Pàgina anterior:
Arco del Roque de Bonanza, situat a la costa oriental d'El Hierro.

Una imatge dels petroglifs de Los Letreros de Julán.

TONI SALAS

Una mostra de la flora d'El Hierro, de plantes crasses.

L'atzavara també és una planta comuna a l'illa d'El Hierro.

Baixaven amb mules pels camins reials que sempre estaven empedrats.

Baixaven i tornaven a pujar dues vegades a l'any. La primera volta el novembre, el gener tornaven; la segona abans de l'estiu, tornaven el setembre. Així aprofitaven els recursos del camp i recollien les col·lites per passar l'hivern.

Altres connotacions del sender són religioses. Cada quatre anys els Herreños transporten la Verge per aquest camí, la Verge descansa en diverses poblacions i finalment torna, sempre a espatlles de la gent fins a el seu santuari.

Estem davant d'un camí excepcional a través del qual arribem a La Frontera, on hi ha enclavada l'església de Nuestra Señora de la Candelaria. La població s'estén des de mitjana muntanya al mar, amb successió de cases i grans plantacions de pinya i plàtan.

Aquí ens recull el vehicle assistent que ens porta fins al proper mar. Arribem a La Maceta, una zona de roques i piscines naturals. L'aigua està enfurismada i cal tenir prudència, ferros i escales permeten l'entrada a l'aigua; després dels núvols i el fred del matí, ara tenim sol i calor.

D'aquí el vehicle de suport ens torna a El Pinar.

LOS LETREROS DEL JULÁN

Excursió de tot el dia. Sortim a peu del mateix poble d'El Pinar, fem un tros de carretera que després és converteix en pista, passem per La Olla del Gallego i tenim al davant la torre del Mercader. S'acaba la pista i tornem a la carretera fins a arribar al camí que baixa fins El Julán.

Anem a buscar Los Letreros del Julán. Són petroglifs que van fer els aborígens d'aquesta illa, els *bimbaches*. Estan datats del 200 al 700 dC i el seu significat és desconegut. Hi ha inscripcions numèriques, de formes circulars; en general és difícil veure-les

TONI SALAS

com a representacions físiques, sinó que ara mateix per nosaltres estan mancades de sentit.

Caminem fins a El Taguror, un monòlit de pedra on se suposa que el cap de la tribu es dirigia a la gent per tractar dels assumptes d'interès comunitari.

Aquesta àrea d'El Julán es descobreix el 1873 i a partir de llavors s'incentiva la investigació sobre els *bimbaches*. Se sap que adoraven a dues deïtats, una masculina Aeroranjam i una altra femenina, Moneida; eren déus relacionats amb la platja i se'ls oferien sacrificis d'animals. Igualment aquestes societats ramaderes solien tancar en un mateix lloc a tots els seus ramats, esperant que els forts gemecs dels animals fossin escoltats pels déus perquè plogués, el gran problema de l'illa.

S'han trobat, doncs, espais de sacrifici i restes d'enterraments en coves. Els castellans conquereixen l'illa en el segle XV. La conquesta la fa Juan de Bethancourt, un normand en nom de la corona.

Molt a prop dels petroglifs ens dirigim a descobrir una àrea de Concheros. Són llocs d'acumulació

de conxes de mol·luscs; es diu que poden ser restes de menjar després de grans reunions o festes dels *bimbaches*. Ara el nou centre d'interpretació i la regulació d'aquest espai eliminarà la possibilitat de caminar, tocar o emportar-se els petroglifs com ha succeït fins ara.

Baixem fins al mar per un barranc, la terra és d'origen volcànic en molts casos i es tracta de laves sedimentades. Arribem a la platja de Las Alausas en el mar de les calmes. Avui també, en arribar a la costa, els núvols desapareixen i són substituïts per un sol de justícia. Hem de prendre el sol entre les pedres perquè la mar es menja la poca sorra existent.

Una Zodiac ens recull i ens porta fins al Puerto de la Restinga. És un poblet senzill de petites cases on val la pena, si es té l'oportunitat, de contemplar com arriben les embarcacions amb el peix i, per descomptat, degustar-lo en algun dels nombrosos restaurants a uns preus molt assequibles. Des d'aquí el vehicle assistent ens torna a El Pinar.

CALA DE TACORÓN I VOLCANS

Excursió de mig dia. L'altre mig dia ocupació en les piscines i navegant. Sortim a peu d'El Pinar, fred, núvol i una mica de pluja ens acompanya. Passem per l'església del poble amb la representació de la Virgen de los Reyes i, segons ens apropem al mar, millora el temps i entrem en la zona volcànica.

El Hierro és coneguda com l'illa dels mil volcans. De moment entrem en a muntanya de Jable. Continuem veient i olorant plantes endèmiques de la regió com la *sanjora*, o *bejenque*, que s'assembla a l'escarxofa. Passegem per la zona volcànica amb cràters pronunciats i poc després baixem a la carretera on ens espera el taxi d'Isidoro, que ens portarà fins a la cala de Tacorón.

Es tracta d'unes piscines al costat de la roca vol-

GETTY IMAGES

cànica, aigua clara i fresca i sol que ja brilla intensament. Dues hores més tard ens ve a recollir la Zodiac que ens porta fins la part més llunyana i deshabitada de la illa. Arribem a El faro de Orchilla, un altre far més de la fi del món.

Per aquí va passar Colom camí d'Amèrica després de fer escala a La Gomera. Tornem per alta mar i divisem dofins. Aquests ens acompanyen una bona estona fent cabrioles, una imatge per al record. De nou arribem a La Restinga, des d'on ens dirigim de nou a El Pinar.

EL MALPASO

Excursió de tot el dia. Sortim d'El Pinar a peu. L'objectiu és arribar al punt més alt de El Hierro, El Malpaso.

Les pistes queden tallades per carreteres i el camí no és dels més macos, però la possibilitat de culminar aquest gegant ens ho fa oblidar. Fem la primera parada a La Hoya del Morcillo, on trobem guardes

GETTY IMAGES

El Faro de Orchilla, un altre far més de la fi del món.

GETTY IMAGES

A dalt: L'Ecomuseu de Guinea, un antic poblat aborígen.

A sota: Un camí travessa el bosc humit de laurisilva.

forestals i un espai per al pícnic. La segona parada la farem a El pino Piloto, un arbre gegant en el qual s'hi poden encabir fins a dues persones. Caminem fins a El Llano de Guillén i La Cruz de los Reyes. Estem ja en el camí que es recorre cada quatre anys travessant la illa i pujant a la Verge.

La boira ho cobreix tot quan iniciem l'últim

esforç per fer cim, acompanyats de vent i fred. Sembla que estiguem en una travessa pirinenca realitzada en males condicions. Fem cim (1.501 m) sense veure res i, després de les fotos de rigor, anem de baixada.

Passem entre boires per la zona volcànica de Tanganasoga i comencem a caminar pel bosc de laurisilva. Arbres gegants, fongs, líquens, falgueres, un regne fantasmagòric ple d'humitat i d'una riquesa vegetal que inunda els camins, un espectacle fantàstic, desconegut i solitari. De nou sembla que ens trobem en un jardí botànic pel gran nombre de flors i espècies vegetals que ens envolten. Segons baixem la boira s'esmuny.

Després de dinar agafem el camí de La Sabinosa. Un camí estret, farcit de flors i plantes i amb vistes glorioses sobre la vall, el mar, els miradors de Jinama a l'altra banda i Sabinosa en front.

Sabinosa té com a element principal un aquífer d'aigües terapèutiques. Al seu voltant hi ha nascut el balneari Pozo de la Salud. Peregrins de dins i fora de l'illa donen fe de la qualitat curativa d'aquestes aigües.

Quan arribem a Sabinosa el vehicle de seguiment ens espera per portar-nos per quatre pesats quilòmetres de carretera (si es fa a peu) fins al balneari que serà el nostre punt de partida de les excursions dels propers dies. Un bany a la piscina ens compensa dels freds i les boires matutines.

ECOMUSEU DE GUINEA I EL LAGARTORIO

Excursió de mig dia. La resta, vida balnearia. Des del balneari ens traslladem en vehicle fins a La Frontera i visitem l'Ecomuseu de Guinea, un antic poblat aborígen, ara reconstruït. Mostra una gran diversitat de vivendes dels habitants d'El Hierro posteriors a la colonització. Cases de pedra i sostres de palla. Es mostren els utensilis de la llar que s'utilitzaven quan dues vegades a l'any la gent de la muntanya baixava amb el seu bestiar a la vall.

El Lagartorio, al costat és una mostra de llangardaixos canaris d'uns 60 cm. Animal endèmic en perill d'extinció fa uns anys. Ara s'ha aconseguit reproduir-los en llibertat. A través del vidres n'observem uns quants mimetitzats amb el paisatge.

Des del mateix ecomuseu baixem a un camí que ressegueix la costa entre penya-segats. Estem a Las

TONI SALAS

Un exemplar del famós llangardaix de les Canàries, animal endèmic en perill d'extinció.

que ja queda dominat per la broma. El punt més alt està sobre uns 800 m i ja des d'aquí divisem el mar.

Ara seguim el sender i el paisatge s'engrandeix. Estem a La Dehesa i es veuen ramats de cabres i bens. Baixem al mirador de Bascos i d'aquí entrem ja en El Sabinar.

Típica fotografia d'El Sabinar, que mostra una sabina inclinada per la força del vent.

GETTY IMAGES

Puntas. L'aigua trenca amb violència contra les roques de formes negres i volcàniques i sobre aquestes hi creixen petites flors. És un camí que ens porta fins a Punta Grande, una urbanització on trobem l'hotel més petit del món, quatre habitacions al costat del mar. Amb el vehicle tornem al Balneari.

EL SABINAR

Excursió de mig dia. La resta a la platja. Sortim del balneari i agafem un camí que puja trencant la carretera fins a arribar al poble de Sabinosa. Aquí continua la pujada per un sender estret ple de flors

Les sabines maltractades pel temps i els vents alisis tenen formes espectaculars, el vent ha anat conformant figures grotesques, arbres caiguts que semblen queixar-se i que s'inclinen com si demanessin perdó per la seva arrogància davant la natura desfermada. Des d'aquí continuem el camí fins a l'ermita de la Virgen de los Reyes, l'autèntica Virgen del Camino.

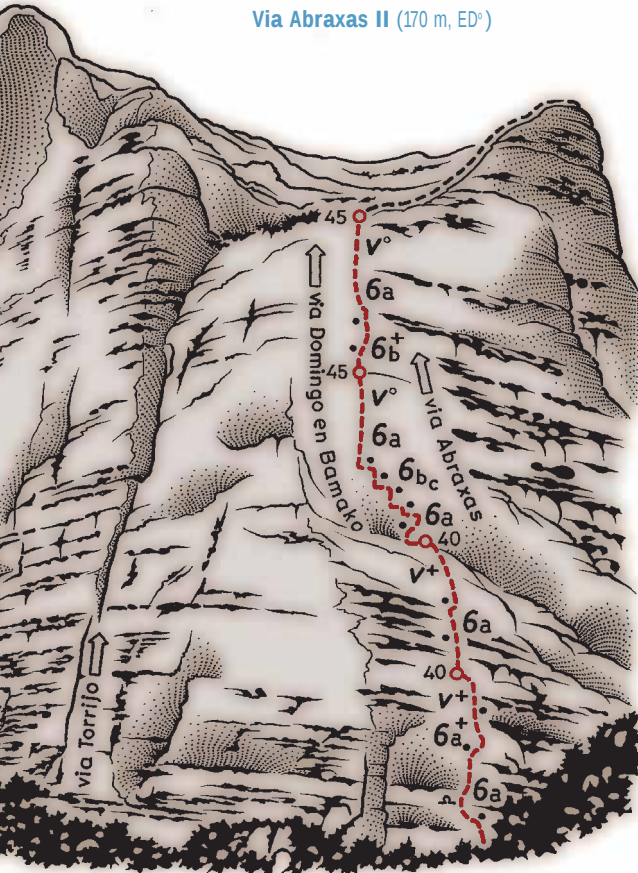
Ara ens espera ja el vehicle assistent que ens baixa fins la platja del Verodal. L'única sense pedres i amb arena negra. Després del bany reparador tornem al balneari.

Bibliografia

RIVERA, José Luis. *El Hierro*. La Palma: Tres Torres Endusa, 1997. [Colección Cuadernos de Viaje].
Internet:
www.elhierro.net
www.elhierro.es
www.islaelhierro.com

RIGLOS / MALLO DEL AGUA

Via Abraxas II (170 m, ED°)

RIGLOS

Fa ja 30 anys en Jesús Gálvez i altres companys varen obrir al Mallo del Agua, l'únic itinerari existent fins fa poc d'aquest amagat vessant E de la famosa Visera: la via *Abraxas*, publicada ja en la primera guia d'escalades de Riglos. Fa poc, en aquesta sinuosa via oberta pràcticament sense l'ús de l'expansió, s'hi van trobar molts parabolts afeigits anònimament, trepitjant un 70% del recorregut original en qüestió. La replicació dels autors ha estat treure 24 d'aquestes peces no necessàries, i obrir a més, la via *Abraxas II* (9-XII-07), tot just a l'esquerra de l'anterior. Aquesta nova alternativa, enllestida en tres dies per Eduardo Crespo i J. Gálvez, ofereix quatre tirades en plaques poc equipades, on seran molt útils el joc de tascons, cordins per ponts de roca, aliens i camalots finsal nº4, amb els numeros mitjans repetits. Durant l'obertura no es van fer servir pitons, per la qual cosa no cal portar el martell. Destaca una dificultat prou mantinguda en 6a, i el tram més extrem (L3) amb roca un xic trencada. Aproximació pel torrent principal i descens remuntant l'aresta fins a localitzar el fressat camí de baixada de la Visera.

VADIELLO

Als prou abandonats Mallos de Lligüeri, la cordada anterior realitza una interessant ascensió per la vessant SE, tot arrancant des del collet que separa l'imponent Puro del bastió principal. Oberta en quatre jornades, la via de la *Pedrada* (nov-07) ressegueix la lògica d'un terreny molt sinuós i delicat en ocasions, amb una dificultat força sostinguda en lliure, on destaca el tercer llarg fins a 6c amb un tram de 6b expò. A l'inici situat uns 7 m per sobre el mateix collet, s'ha de guanyar el primer parabolit en lliure i continuar amb artificial combinat fent ús dels ganxos per arribar a les xapes. Per a properes repeticions portar els ganxos, 13 cintes, aliens, 2 jocs de camalots fins al nº3, camalot del nº3,5 i un altre del nº4. No és necessari el martell. Aproximació per un senderó poc marcat, que surt des d'un xalet situat per sobre la presa a mà esquerra abans d'entrar als túnels. Aquest camí serveix per pujar i baixar del cim per l'única canal existent en aquesta vessant. A l'altura de la base del Puro caldrà travessar a la dreta fins a rodejar l'agulla i accedir per la canal N al collet esmentat (uns 30 min). Escalada restringida entre el 1 de desembre i el 30 de juny.

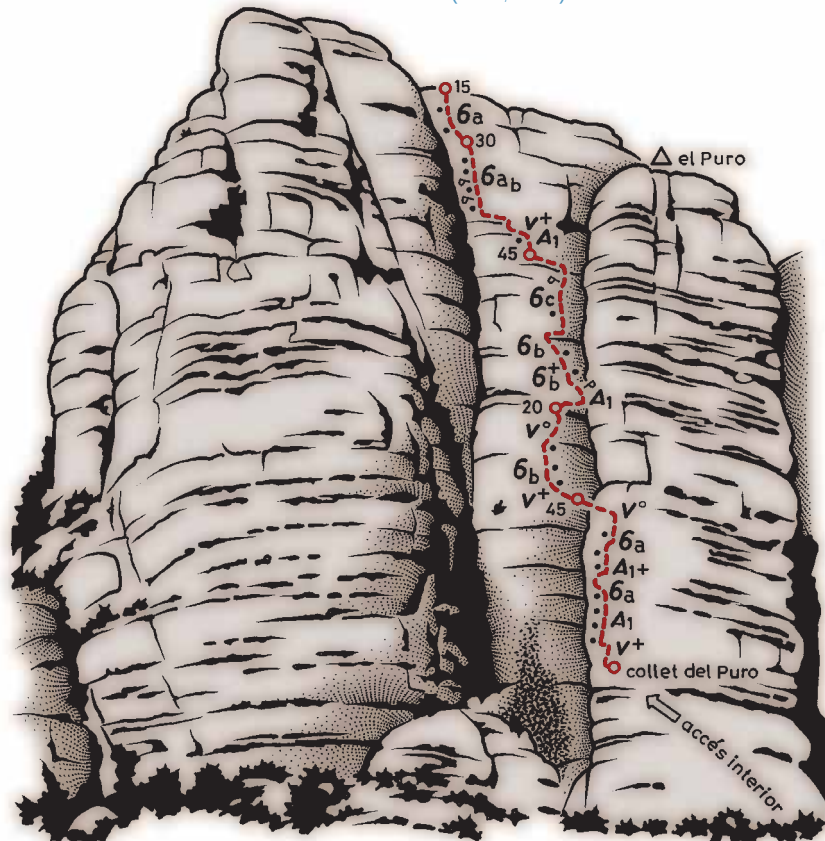
En aquesta crònica rescatem unes vies inèdites obertes a Osca de la mà de Jesús Gálvez. Descriurem unes contrades prou oblidades, i alguna de tant amagada que serà tot una sorpresa per a molts. Aquest mestre de la roca, apartat bastants anys de l'escalada, retorna i ens ensenya un cop més l'acurada tècnica d'obrir itineraris de dificultat amb una ètica molt especial. Es tracta d'aprofitar al màxim les possibilitats del terreny, fent servir tot allò que tenim a l'abast per restringir l'ús del martell, i col·locant expansions quan no hi ha més remei. Un costum que sembla prevaler entre minories, apostant per una escalada més neta on a la llarga guanyem en aventura i compromís. Riglos i Guara són un cop més escenaris privilegiats per aquest afer, gràcies a la seva roca polivalent i a uns racons on encara actualment hi ha espai suficient per obrir coses capcioses i evidents. També al Pedraforca podem gaudir d'aquels avantatges, i any rere any apareixen noves vies prou interessants, per ampliar un consistent repertori de més de 170 itineraris ben repartits per tots els seus vessants. Fins i tot, al mirador de Gresolet li han sortit forces pretendents per hamortitzar el rocam més proper a l'asfalt, això sí, rapelant des de dalt a l'estil James Bond. Un darrer itinerari molt ben equipat sortejà estratègicament aquest faralló, que surt de ple a la barana i ofereix unes dificultats prou considerables com per relegar al Pedraforca del grau esportiu.

Mallos de Ligüerri.

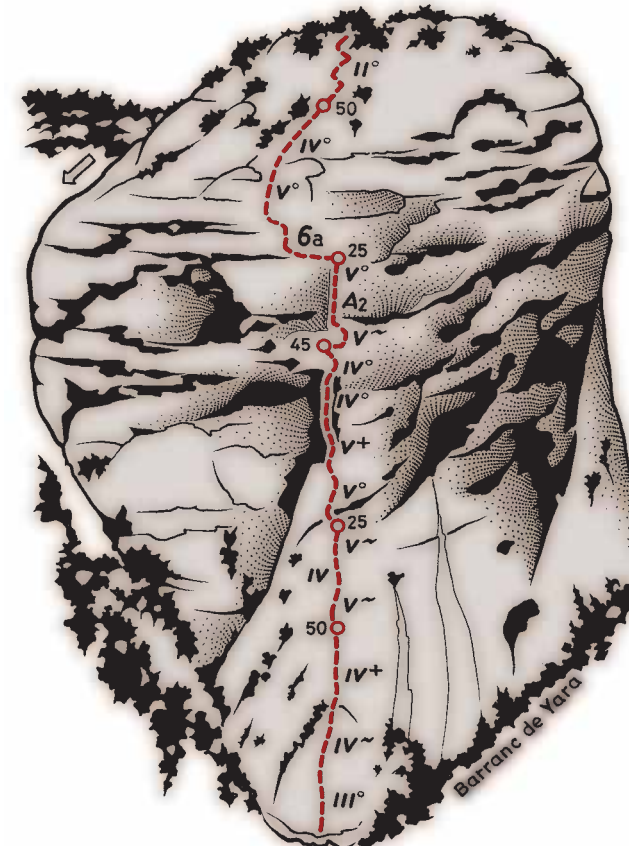
SERRA DE GUARA / MALLOS DE LIGÜERI

Via de la Pedrada (155 m, ED/A₁)

SERRA DE GUARA / RIU FORMIGA

Espolón del Puntón (195 m, MD/A₂)

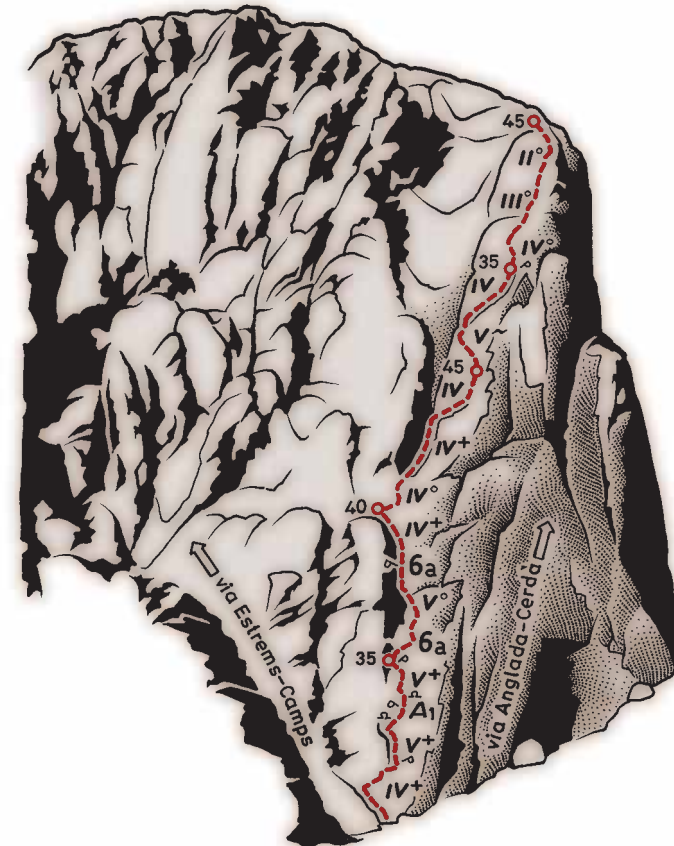

RIU FORMIGA

La serra de Guara és ben coneguda pels seus barrancs que despunten en qualitat i bellesa. En quasi tots hi trobem roques, parets i agulles insòlites, que amb el temps s'han anat escalant discretament, de forma bastant romàntica. Són objectius ben camuflats on s'ha d'explorar mínimament el terreny, i remullar-se gairebé sempre per arribar-hi. En el riu Formiga hi ha un d'aquests aïllats tresors, amagat a l'inici del seu clàssic descens en forma d'una simètrica mola anomenada el Puntón, que fins ara restava verge. És tot just a l'aiguabarreig del Formiga amb el barranc de Yara, on José Manuel Fernández i Jesús Gálvez donen forma a l'*Esplan del Puntón* (10-XI-07), una escalada totalment desequipada en la qual seran necessaris 7 pitons (3 extra-plans i 4 universals), 15 cintes, aliens i 2 jocs de camalots fins al n°3. Oberta sense expansions. Aproximació evolutiva pel camí que duu a l'inici del descens del riu Formiga (senyalitzat), i retorn des del cim del Puntón davallant en ràpels per la canal de l'esquerra (2 ràpels amb corda de 60 m), fins a localitzar novament el camí d'accés. Cal destacar que a l'anada efectuarem un curt ràpel de 3 m i que a la tornada l'haurem d'escalar (pas de bloc de 6b). Cal preveure un frontal per si l'aventura es fa massa llarga. Escalada restringida des de l'1 de desembre al 30 de juny.

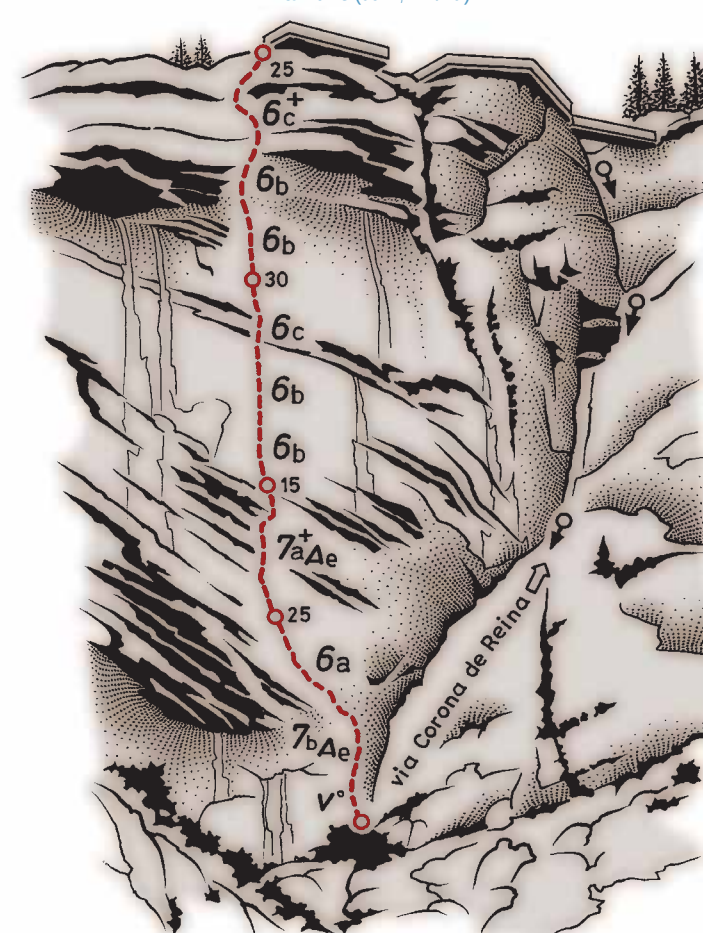
PEDRAFORCA / LA GRALLERA

Via Thora Blava (200 m, MD+)

PEDRAFORCA / MIRADOR DE GRESOLET

Via Punt (95 m, ED⁰/Ae)

PEDRAFORCA

A l'esquerra de la cova de la Grallera (pic superior), Jordi Gallardo i Armand Ballar realitzen la via *Thora blava* (31-VIII-10), escalada poc equipada que remata una línia prou suggeridora i amb un rocam més bo del que sembla a priori. Els dos primers llargs són els més exigents i obligats amb diferència, i on trobarem algun pitó als passatges claus. La resta consisteix en resseguir la lògica sense desviar-se a mà esquerra, on el terreny s'insinua més caòtic i trencat. Cal portar algun pitó variat, cordinos, joc de tascons i camalots dels nº1, nº2 i nº3. Dificultat màxima obligada: 6a. Accés per la via de la *Grallera* o des del *Rimbau* en poc més de 2 h. Oberta sense expansions.

Al mirador de Gresolet, Pere Lloveras amb la col·laboració de David Tarragó, enllesteixen la via *Punt* (29-XI-09), magnífic traçat equipat que salva gairebé en lliure, els acusats desplomats situats sota el mirador per la línia més accessible, amb un ambient espectacular i atrevit. Tot i que poden empalmar-se les tirades, les reunions estan emplaçades pensant d'evitar el frec de les cordes i possibilitant el contacte visual entre la cordada. Cal dur unes 13 cintes i els estreps al gust. Dificultat màxima obligada: 6a*. Accés mitjançant tres ràpels per la via *Corona de Reina* amb tendència a desplaçar-se sempre a l'esquerra seguint el diedre. Ambient fred i humit fora de l'època estival.

La muntanya i la filosofia Wilderness

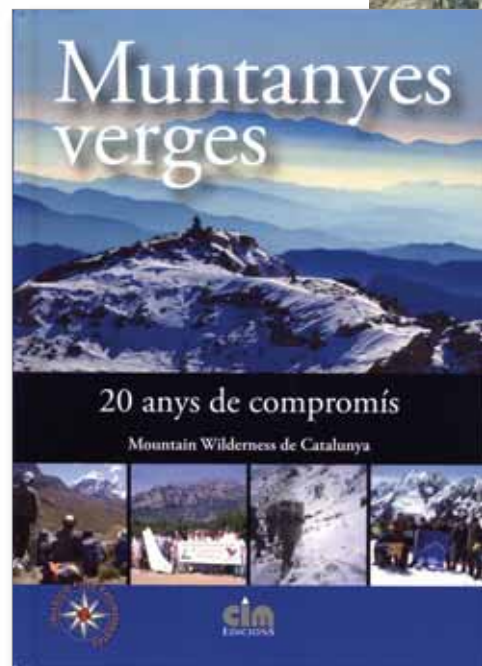
Aquesta obra recull des de perspectives diverses la reflexió i la crònica gràfica i escrita d'un treball intens de vint anys en defensa de l'alta muntanya a tot el món. L'editor ha triat una sèrie de textos de cinquanta muntanyencs de renom que al llarg dels anys han escrit articles, llibres o textos diversos al servei de la natura i de la muntanya.

Aquest llibre, doncs, es tracta d'una antologia de textos d'esperit Wilderness, és a dir, en defensa de la natura en estat salvatge, de la natura no modificada per l'activitat de l'home, de l'esperit de les muntanyes verges.

Amb aquesta idea va néixer ara fa vint anys (1989) l'associació internacional Mountain Wilderness, que aplega alpinistes de tot el món en defensa de l'alta muntanya. De fet, aquesta història comença quan un grup de veterans alpinistes catalans decideixen trobar-se arran d'una crida mundial per salvaguardar les muntanyes del món. L'objectiu principal d'aquesta societat és el de defensar l'entorn natural i fomentar una manera de viure

l'experiència a la muntanya d'acord amb l'anomenat esperit Wilderness.

L'antologia està formada per articles de fons, acompanyats de nombroses fotografies, amb les principals línies de Mountain Wilderness de Catalunya (MWC) i les cròniques de les dues principals expedicions de conscienciació i neteja que van fer membres d'aquesta associació catalana: Annapurna 1999 i Huayhuash 2009.

Muntanyes verges. 20 anys de compromís
Mountain Wilderness de Catalunya
Edició a cura de Jordi Quera
Col·lecció Fites Excursionistes
Edita: Cim Edicions, Barcelona (2010)
215 pàgines, amb il·lustracions

Pels antics camins ramaders

Aquest recull d'itineraris vol ser una portentosa i, al mateix temps, extensa xarxa pecuària que s'ha anat configurant a través del pas del temps i del successiu trànsit d'homages i bestiar, en els seus desplaçaments estacionals per a l'obtenció de pastures.

Carrerades, lligallos, cabaneres, camins ramaders han estat des de la més llunyana antigor unes eficients eines que han facilitat aquests cíclics èxodes d'anada i tornada, per enllaçar realitats vegetatives i mediambientals ben diferenciades. Tanmateix, aquests recorreguts, a part de portar-nos per contrades diferents de Catalunya, també tenen l'afegit que darrere el seu traç hi trobarem una secular cultura ramadera i una arrelada normativa popular que determina i estipula tant els drets com els deures del pas de les ramades transhumants.

D'altra banda, la descripció d'aquestes rutes pretén ser un humil homenatge a totes les generacions de pastors, ja que ells han estat uns ardits excursionistes que, malauradament, la història ha obviat.

12 camins mil·lenaris
J. Rovira, I. Forcada, J. Jordana
Col·lecció Guies del CEC, 27
Edita: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona (2010)
127 pàgines, amb il·lustracions

Una guia de vies ferrades

Aquesta guia, desglossada en dos volums, presenta l'estat actual dels itineraris equipats a Catalunya. Es tracta de la guia més completa publicada fins ara dins d'aquest àmbit. No només es presenten molts itineraris clàssics, sinó que més d'un terç són inèdits. Es dona resposta a la situació de la majoria d'itineraris catalans, fins i tot aquells que fa temps que han desaparegut.

Tots els itineraris estan ordenats segons siguin vies ferrades, recorreguts equipats o simples passos equipats amb diferents fitxes de colors i se'ls valora la dificultat seguint l'escala de la UIAA, amb un criteri homogeneïtzador. S'hi afegeixen els criteris d'exposició i vertiginositat.

La guia també informa detalladament dels temps, desnivells, horaris, material necessari, equipament, accessos i descensos, dificultat, restriccions ambientals i si els itineraris estan a l'abast dels més petits. La guia ve acompanyada d'uns mapes molt precisos amb l'itinerari descrit i traçat.

Les fitxes es completen amb una nova introducció històrica, un capítol de seguretat i un altre de perspectives de futur on els autors dibuixen les línies que al seu parer ha de seguir l'equipament i reequipament de nous itineraris.

Guia de ferrades, recorreguts i passos equipats
Miquel Soro, Pep Mayolas
Vol. Catalunya I
Edita: Editorial Alpina, Granollers (2010)
228 pàgines, amb il·lustracions

Iñaki Ochoa de Olza

Iñaki Ochoa de Olza formava part d'un grup reduït de l'elit de l'himalisme mundial. L'any 2008 un vessament cerebral el va immobilitzar a 7.400 m a l'Annapurna. Cinc dies d'esforços per mirar de rescatar-lo van ser debades.

Aquest llibre mostra un relat lúcida i ens fa veure com aquest alpinista entenia la muntanya, mentre fa una repassada pels cims i muntanyes més emblemàtics de la Terra. Començant el 1998 a Yosemite, per seguir amb els grans vuitmils de l'Himàlaia: el Kanchenjunga, l'Everest, el Cho Oyu, el K2, el Shisha Pangma, els Gasherbrum, el Lhotse, el Nanga Parbat i el Makalu, ja al 2004.

Heus aquí un tast de les seves paraules:

«Vaig començar a escalar vuitmils quan encara era jove, 22 anys, quan anava en aquella ocasió al Kanchenjunga. Quina insensatesa de joventut, i quin plaer recordar aquells tres mesos, que han marcat els meus passos més que no pas 19 anys d'estudis anteriors...».

Bajo los cielos de Asia
Iñaki Ochoa de Olza
Híbridos Deportes
Edita: Saga Editorial, Barcelona (2010)
356 pàgines, amb il·lustracions

El Canigó amb BTT

Des que el 1995 es va fer la primera volta a la Cerdanya, organitzada per PROBIKE, any rere any s'han anat organitzant voltes amb un denominador comú: fer rutes de dos dies amb una distància d'uns 200 km i 5.000 m de desnivell acumulat que, mitjançant el suport d'una organització, una persona mitjanament entrenada fos capaç de dur-les a terme.

Ara, el Projecte GRP pretén recollir aquestes grans rutes en publicacions, per oferir-vos l'oportunitat de fer-les en dos o més dies i alhora gaudir del paisatge de zones diverses dels Pirineus. Després de la publicació de les Voltes a la Cerdanya i al Cadí-Moixeró, ara l'editorial Alpina presenta la Volta al Canigó.

La guia s'acompanya d'una breu explicació de l'itinerari, un complet llibre de ruta i un mapa topogràfic a escala 1:40.000. A més és possible descarregar-se els tracks al següent web: www.probike.es/club/grp.

Volta al Canigó
Rutes GRP
Guia BTT
Edita: Editorial Alpina, Granollers (2010)
44 pàgines, amb il·lustracions

Un nou mapa del Bachimala

Nou mapa completament renovat i actualitzat d'un sector del Pirineu aragonès situat entre dos dels grans parcs d'aquesta serralada: el parc nacional d'Ordesa y Monte Perdido i el parc natural Posets-Maladeta.

El nou enquadrament inclou, a més de les ascensions als cims que ja apareixien en anteriors edicions, com el Bachimala, Culfreda, Punta Fuesa i Punta Suelsa, un important tresmil situat en territori francès, el pic de Lustou.

Una bona xarxa de senders senyalitzats, tant PR com GR, permet recórrer amb garanties i seguretat aquest extens territori i comunicar-se amb la vall francesa de Rioumajou, a través dels colls d'Urdiceto, Plan i de la Madera.

La guia adjunta recull la descripció de les principals excursions i les ascensions més clàssiques que s'hi poden fer, a més de l'habitual llistat de serveis i informacions d'interès.

Valles de Chistau y Bielsa. Bachimala
Mapa y guía excursionista
Escala: 1:25.000. Sèrie E-25
Edita: Editorial Alpina i Geostel, Granollers, Barcelona (2010)

Altres novetats editorials

Atlas dels arbres de Collserola
V. González, J. Nuet, R. Plans i F. Vallhonrat
Cavall Bernat, 64
Edita: Publicacions de l'Abadia de Montserrat (2010)
189 pàgines, amb il·lustracions

Un paseo por los puertos de Beceite
Lorenzo Grafulla
Biblioteca Taula del Sénia [serie maior], 1
Edita: Onada Edicions, Benicarló (2009)
167 pàgines, amb il·lustracions

La vall del Fluvià en BTT. Pedalant per l'antic comtat de Besalú
Joan Bosch i Font
Azimut, 115
Edita: Cossetània Edicions, Valls (2010)
103 pàgines, amb il·lustracions

Vídeo digital en la naturaleza
Luis Miguel López Soriano
Edita: Desnivel Ediciones, Madrid (2010)
96 pàgines, amb il·lustracions

Bèsties i bestioles
Celdoni Fonoll
Edita: Cossetània Edicions, Valls (2010)
206 pàgines, amb il·lustracions

Savassona. Guia de boulder i escalada
Guillem Crusats
Edita: Editorial Alpina, Granollers (2010)
104 pàgines, amb il·lustracions

Terres de l'Ebre. Vida i colors
Vicent Pellicer Ollés
Edita: Cossetània Edicions, Valls (2010)
129 pàgines, amb il·lustracions

Vistabella del Maestrat. Entre Penyalgosa i el Montlleó
Mapa i guia excursionista.
Terme municipal
Escala 1:25.000
Edita: el Tossal cartografies.
Picanya, Horta Sud (2010)

Curses de muntanya

20a edició de la Cursa CEC - Collserola

La popular Cursa CEC - Collserola arriba enguany a la 20a edició. Es tracta d'una cursa de muntanya de 18 km i 800 m de desnivell, organitzada pel Centre Excursionista de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona, que es va celebrar el 21 de novembre passat.

La cursa és a punt de començar, els músculs escalfats, tesos davant del repte immediat que els espera. Els esforços i les hores de feina per part de les vuitanta persones que formen l'organització estan ara ofegats per l'emoció del compte enrere. 18 km d'un exigent i estètic recorregut que posarà a prova els 850 participants d'aquesta edició.

La serra de Collserola ha esdevingut, ja des de fa temps, en quelcom més que el pulmó verd pel qual la ciutat respira. La seva existència possibilita la pràctica d'esports de muntanya, cosa poc habitual en l'entorn d'una gran ciutat com Barcelona.

Amb la intenció d'apropar la muntanya a la ciutat, el Centre Excursionista de Catalunya organitza aquesta cursa des de fa dues dècades, quan el consoci Lluís Arnau la va idear i promoure; ha estat una referència en les proves esportives a l'aire lliure de Barcelona.

RECORREGUT:

Campus Nord de la UPC - avinguda d'Esplugues - camí de Finestrelles - plaça Mireia - carretera de les aigües - Sant Pere Màrtir - coll d'Espinagosa - pantà de Vallvidrera - coll de Cuiàs - camí de Vallvidrera - carrer de Pau Vergós - camí de Finestrelles - avinguda d'Esplugues - campus Nord de la UPC.

La cursa ha anat creixent al llarg dels anys, l'itinerari també ha anat canviant per adaptar-se a la realitat d'un parc com és el de Collserola i a un perfil de participant cada vegada més preparat i competitiu. La prova ha representat per molts de nosaltres una forma de descobrir alguns dels camins de Collserola, des dels més concorreguts als corriols més amagats, cosa que i ha fomentat la pràctica esportiva i el respecte cap un entorn natural tan proper.

Enguany, la cursa s'iniciava amb un emotiu minut de silenci en memòria de Francesc Beato i Vicens, soci del Centre Excursionista de Catalunya, col·labora-

ROGER ROVIRA

dor, també, en moltes de les edicions d'aquesta cursa, que morí el passat 7 de novembre en un greu accident de trànsit.

Força estona abans, però, els participants ja es començaven a reunir a la plaça del campus Nord de la UPC, punt de sortida i arribada de la cursa, per tal d'enllestir totes les qüestions tècniques i començar a escalfar les cames. Entre ells hi podíem trobar inscrits en Frank Jiménez de 71 anys i en Ramón Leona de 10 anys, el corredor de més edat i el més jove. Corredors vinguts de fora de l'àrea metropolitana confirmen que la prova s'està fent un lloc dins del calendari de les curses de

muntanya del país. Com a novetat d'aquesta edició, al poliesportiu de la UPC, una sèrie d'activitats esperaven els més petits perquè ells també poguessin gaudir d'un bon dia.

Presidits per un cel blau, el fred i el vent obligava els participants a abrigar-se de valent. Calia estar ben a punt: 18 km de recorregut i 800 m de desnivell per la muntanya, en aquesta particular serralada envoltada del zum-zum urbà, on la bellesa i la duresa interaccionen en la seva justa mesura. Com en tota cursa de caire popular, la diferència del ritme i la preparació dels participants són molt heterogènies.

Pan Zamora ens narra en el seu bloc aquesta experiència:

La 20a edició de la ja tradicional cursa de muntanya de la CEC per Collserola. 18 km amb força desnivell pels corriols i pistes que recorro habitualment amb la BTT.

A la sortida uns 1.000 corredors força abrigats pel vent i fred matinal.

Tret de sordida i a córrer pels carrers fins a trobar les primeres pistes, camí de la torre de Sant Pere Màrtir el primer cim de la cursa. De sortida s'han escapat un grupet de 5 corredors, però a poc a poc he anat agafant ritme a la pujada i ja he arribat quart a l'antena. Tot seguit una baixada molt ràpida i una zona trencacames de pujades i baixades on he anat molt ràpid reduint les distàncies amb la gent del davant.

A Vallvidrera ja he enganxat al tercer i al pantà, després d'una baixada divertidíssima, ja anava tercer tot sol. He anat així molta estona fins l'última pujada on he vist els dos primers no gaire lluny, i a poc a poc els he enganxat, just coronant per enfilar l'última baixada.

El primer s'ha despatistat un moment i, de cop, el segon i jo ens hem posat caps de cursa. I en el darrer pujador he arrencat a córrer i he vist que em quedava sol liderant la cursa.

Darrers metres de baixada pels carrers de Barcelona i victòria inesperada.

Molt content per les sensacions i haver gaudit tant!

Cap a casa amb un pernil de pota negra i un xismito (copa) més. Cal felicitar la gent del CEC per la bona organització i el bon ambient.

<http://pauzamora.blogspot.com/>

ROGER ROVIRA

NIA SPORTS arribà 1 min i 44 seg més tard en tercera posició. Una estona després, arribava la Mercedes Arcos Zafra, del INTEMPERIE, amb un temps de 1 h 29 min i 33 seg, la primera dona classificada, seguida de la Ruth Guillem a 5 min i 8 seg de distància. Emoció i esforç enmig de la natura, ¿que és si no una cursa de muntanya?

La classificació completa de la cursa es pot descarregar en aquest enllaç: <http://collserola.cec.cat/>

Roger Rovira

ELS PRIMERS CLASSIFICATS DE CADASCUNA DE LES CATEGORIES SÓN:

Fins als 18 anys

Categoria masculina:

Aniol Collado-Roura.

Dels 19 als 40 anys

Categoria masculina:

Pau Zamora.

Categoria femenina:

Mercedes Arcos.

Dels 41 als 60 anys

Categoria masculina:

José Portillo.

Categoria femenina:

Mercè Magem.

Dels 61 anys en endavant

Categoria masculina:

Lorenzo Pérez.

Esport adaptat (cecs B2)

Categoria masculina:

Xavier Camarasa.

Categoria femenina:

Belén González.

Publicacions

Un article de Muntanya guanya el VI Premi Unnim de Periodisme

El Festival Unnim de Cinema de Muntanya, celebrat del 13 al 22 de novembre passat a Torelló, a més d'exhibir i posar en competició cada any els millors films realitzats a qualsevol país del món sobre la muntanya i la natura, és també un lloc de trobada per als qui fan activitats relacionades amb la muntanya i els qui hi estan vinculats a través d'altres àmbits, com per exemple l'editorial.

El Festival convoca el Premi Unnim de Periodisme de Muntanya. A l'edició d'enguany ha premiat l'article «Els Angusto, dos aragonesos enmig de la plèiade», de David Vilaseca, publicat a la revista *Muntanya*, concretament en el número 887 (febrer 2010). L'article recorda aquests dos guies aragonesos, que van ser, segons David Vilaseca, «autèntics pioners, avui ja absolutament oblidats. Van conquerir cims, van explorar noves rutes i, de vegades, al capdavant d'una cordada, esdevingueren la peça clau per l'èxit d'una expedició, ja fos pel seu coneixement del terreny o bé per la força i determinació que demostraren, encara que tota la glòria fos pels seus clients, que de vegades ometien el seu nom».

David Vilaseca, doncs, és l'autor que signa el treball que ha estat premiat com el «Millor article» en el VI

Premi Unnim de Periodisme de Muntanya, que es va celebrar el 20 de novembre passat en el marc de la 28a edició del Festival Unnim de Cinema de Muntanya de Torelló.

Amb 21 treballs el sisè Premi Unnim de Periodisme es consolida un any més entre els mitjans del sector. En la sisena convocatòria competeixen pel premi al millor article dotze textos, mentre que nou ho fan en la categoria de reportatge.

La procedència dels autors ha estat variada, principalment de Catalunya, el País Basc i Aragó, i de premsa generalista i especialitzada. Destaquen, per exemple, les capçaleres del sector com *Vèrtex*, *Muntanya*, *El Mundo de los Pirineos*, *Campo Base* o diaris generalistes d'Euskadi. Un dels articles seleccionats ha estat publicat també en una revista especialitzada francesa.

El premi de periodisme està dotat amb 1.200 euros, 600 per al millor article i 600 més per al millor reportatge.

La Redacció de *Muntanya* felicita l'autor, David Vilaseca, per aquest èxit, que alhora representa també una nova fita de l'equip editorial de la revista *Muntanya*, que ja el 2007 també féu possible assolir el Premi Pica d'Estat per l'article «El romànic de la Vall de Boí», de Mireia Ibáñez (nº 869).

David Vilaseca, guanyador del VI Premi Unnim de Periodisme de Muntanya.

GENI ORDEIG/FESTIVAL UNNIM DE CINEMA DE MUNTANYA

ROGER ROVIRA

Cinema de muntanya

El Gran Premi Vila de Torelló escala parets extraplomades per fer un salt BASE des del cim de la Torre Asgard

L'alpinista madrileny Carlos Suárez, coprotagonista del film The Asgard Project s'ha emportat el premi Gran Vila de Torelló

The Asgard Project se'n torna al Regne Unit com a pel·lícula guanyadora de la 28a edició del Festival Unnim de Cinema de Muntanya. El film d'Alastair Lee s'emporta aquest any el Gran Premi Vila de Torelló, el guardó més important que atorga el jurat a les pel·lícules que competeixen a la secció oficial.

Amb *The Asgard Project*, el director britànic ens presenta la primera expedició que decideix escalar en lliure la increïble cara nord de la Torre Asgard, un monòlit quilomètric a l'illa de Baffin (al nord del Canadà) considerat una de les parets més difícils del món, per fer després el descens amb salt BASE.

El film també inclou els durs entrenaments de l'equip que lidera Leo Houlding, entre els quals hi ha l'escalador espanyol Carlos Suárez, a Riglos, Brenta i Yosemite. L'equip de *The Asgard Project* (Torre Asgard, 2.015 m) va escalar des dels peus de la gelera gairebé 1.400 m en sis hores.

La segona gran guanyadora d'aquesta 28a edició és *Au delà des cimes*, de Rémy Tezier. La pel·lícula que protagonitza Catherine Destivelle recull el Premi Boreal al millor guió i el Premi Unnim al millor film de muntanya.

El Premi GrandValira al millor film d'Esports de Muntanya va a parar a mans de *Tuzgle*, dels francesos Julien Nadiras i Vladimir Cellier, i el jurat ha considerat que el millor film ecològic és l'argentina *El camino del cóndor*, de Christian Holler. *Piedra de Luz*, de Sebastián Álvaro, és qui s'emporta la placa FEDME al millor film d'un realitzador espanyol.

D'altra banda, David Vilaseca és l'autor que signa el millor article, amb el text «Els Angusto, dos aragonesos enmig de la plèiade», que va publicar a la revista *Muntanya* 887 (2010). El premi al millor reportatge és per «Hivern al Capcir», que diversos autors van escriure per a les pàgines de *Descobrir Catalunya*.

PALMARÈS 2010

PREMIS FESTIVAL UNNIM DE CINEMA DE MUNTANYA

- 1) Premi Temps d'Aventura al millor film adaptat al format televisiu:** *Birdman to the Karakoram*, d'Alun Hughes (Regne Unit).
- 2) Premi Mountain Wilderness al film que millor ressalti la defensa dels espais naturals:** *Himalaya Alert*, de Mark Verkerk (Holanda).
- 3) Premi Boreal al millor guió:** *Au delà des cimes*, de Rémy Tezier (França).
- 4) Premi FEEC a la millor fotografia:** *Wild Russia – Kamchatka*, de Christian Baumeister (Alemanya).
- 5) Placa FEDME al millor film d'un realitzador espanyol:** *Piedra de luz*, de Sebastián Álvaro (Espanya).
- 6) Premi del Jurat:** *Lines of flight*, de Sal Brown i Martin Wood (Regne Unit).
- 7) Premi al millor film Ecològic:** *El camino del cóndor*, de Christian Holler (Argentina).
- 8) Premi GrandValira al millor film d'Esports de Muntanya:** *Tuzgle*, de Julien Nadiras i Vladimir Cellier (França).
- 9) Premi Unnim al millor film de Muntanya:** *Au delà des cimes*, de Rémy Tezier (França).
- 10) Gran Premi Vila de Torelló a la millor pel·lícula:** *The Asgard Project*, d'Alastair Lee (Regne Unit).

VI PREMI UNNIM DE PERIODISME DE MUNTANYA

- a) Millor article:**
«Els Angusto, dos aragonesos enmig de la plèiade», de David Vilaseca. Publicat a la revista *Muntanya* 887 (2010), editada pel Centre Excursionista de Catalunya.
- a) Millor reportatge:**
«Hivern al Capcir», de diversos autors, a *Descobrir Catalunya*.

Foto de família amb els representants de tots els films i categories premiats.

Refugis

S'ha inaugurat l'ampliació del Refugi de Vallferrera

El 2 d'octubre passat la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya (FEEC) va inaugurar l'ampliació del Refugi de Vallferrera (1.940 m), situat a la capçalera de la vall Ferrera (Pallars Sobirà), en un acte presidit per Dani Planas, president de la FEEC.

Les obres de remodelació que s'hi han realitzat durant els darrers anys han culminat en una construcció considerablement més alta i espaiosa per dotar-la dels serveis adequats en les habitacions, el menjador i la cuina.

EL REFUGI DE VALLFERRERA

Situació: el refugi de Vallferrera (1.940 m) s'eleva sobre el final de la pista de la vall Ferrera. Es troba a mig camí del pla de Boet al barranc de Sotllo.

Accés: des de Llavorsí (Pallars Sobirà) cal dirigir-se cap a Alins i Àreu, al final de la carretera de la vall Ferrera. A Àreu es pren la pista forestal que puja al pla de Boet, però abans d'arribar-hi caldrà estacionar el vehicle al pont de la Molinassa. Des d'aquest punt, un sender senyalitzat condueix en 20 minuts al refugi.

Places: 66. En absència del guarda, part lliure de 12 places.

Període d'obertura: estiu. Ponts i caps de setmana de la resta de l'any, depenent de les condicions meteorològiques (cal fer reserva als telèfons 973 624 378 o 669 532 513).

Serveis: menjars, begudes, llitres, matalassos, mantes, emissora d'emergències, lavabos i dutxes.

Travessies i ascensions: el refugi de Vallferrera és una parada i fonda del sender transpirinenc GR 11 i de travesses per les valls, estanys i refugis veïns de l'Ariège, Andorra i el Pallars Sobirà. També és el punt de partença per a la visita als estanys d'Aixeus, d'Areste o de Baiau i per a l'ascensió a la pica d'Estats (3.143 m), Sotllo (3.084 m), Montcalm (3.084 m), Canalbona (2.908 m), Baborte (2.938 m), Monteixo (2.905 m) o Norís (2.820 m).

El refugi de Vallferrera va ser construït l'any 1935 i és el refugi federatiu més antic, ja que fou la llavor germinadora del Comitè Català de Refugis de la FEEC. Aquella casa de pedra i pissarra, que temps enrere era un aixopluc lliure, acollia fidelment els incondicionals muntanyencs que setmana rere setmana s'encaminaven cap a l'emblemàtica pica d'Estats (3.143 m), cim culminant de Catalunya.

Les escasses places d'aquella antiga construcció requerien ser amplades per allotjar els innombrables caminants catalans i d'arreu que avui continuen visitant la capçalera de la majestuosa vall Ferrera. Són excursionistes que no només dirigeixen les seves passes cap a la famosa Pica, sinó que també parteixen d'aquest edifici pioner a la recerca dels incompatables cims, estanys, travesses i tot tipus d'itineraris que ofereix aquesta contrada.

Pel què fa a l'acte d'inauguració pròpiament dit, amb els respectius parlaments, serà a les 12.30 h.

Àrea de Comunicació de la FEEC

Material tècnic

Petzl llança l'ACCU CORE, una bateria de polímer de liti

L'objectiu de Petzl amb la comercialització d'aquesta bateria és poder fer encara més llum i reduir alhora l'impacte mediambiental.

Després del llançament de la gamma TIKKA²/ZIPKA², la marca Petzl, inventora de la llanterna frontal, va examinar la problemàtica de la font d'energia, amb l'objectiu de reduir l'impacte mediambiental, el preu de cost i oferir als usuaris un producte adaptat, simple i universal. D'aquesta manera neix la bateria de polímer de liti CORE.

Una bateria CORE equival a l'ús de 900 piles (AAA) i es pot recarregar més de 300 vegades. És més lleugera i més potent que les piles alcalines.

CORE s'adapta a tota la gamma TIKKA²/ZIPKA² amb un recanvi universal. És molt fàcil de col·locar, es carrega en qualsevol carregador estàndard USB: carregador de xarxa de telèfon mòbil, de lector multimèdia, el carregador de l'encenedor del cotxe o fins i tot en un panell solar, una reserva portàtil d'energia, un ordinador, etc.

Té un rendiment excel·lent en baixes temperatures gràcies a la tecnologia del polímer de liti. A més, amb el programa OS by Petzl es pot programar la majoria de paràmetres de funcionament de la llanterna frontal, per exemple, per adaptar la intensitat de la il·luminació o l'autonomia, en funció del tipus d'activitat.

El refugi de Vallferrera.

Esquí

La primera àrea d'esquí forapista de la península a Vallnord

VALLNORD

Vallnord ha creat la primera àrea integral d'esquí forapista al sector Arcalís, una de les millors zones per practicar aquesta modalitat amb total seguretat. A més, disposa de telecadira propi, el de Creussans, que eleva esquiadors i surfistes experts a 2.625 m d'altura per baixar per tota mena de neu no tractada.

Els esquiadors experts busquen nous reptes a les estacions d'esquí. Per aquest motiu, Vallnord ha creat la primera zona integral de la península dedicada a l'esquí forapista a Arcalís, un sector ja conegut per les impressionants zones forapista i per la qualitat de la neu, que ve donada per l'orientació nord.

Per afermar encara aquest esport d'aventura, Vallnord ha decidit que la zona de Creussans quedi fora del terreny abalissat i que els esquiadors, una vegada estiguin a 2.625 m d'altu-

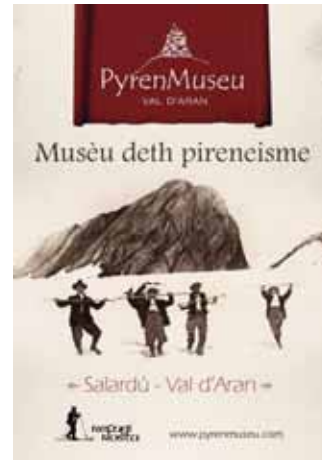
ra, puguin escollir lliurement la millor línia de descens. Cal no oblidar que per accedir a aquesta zona és obligatori l'ús dels sistemes de seguretat que tot forapista ha de portar, com ara l'Arva, el casc i la pala, realitzar aquesta activitat en grup o fins i tot amb guia, i tenir respecte i coneixement de les condicions meteorològiques i de l'estat de la muntanya per practicar-la.

Per reforçar la seguretat del mateix esquiador, Vallnord senyalitza tota la zona amb les normes mínimes per a la pràctica segura d'un esport que guanya adeptes i que s'està professionalitzant amb grans esdeveniments, com El Dorado Freeride, un clàssic de la temporada que l'any passat va entrar a formar part del circuit Freeride World Tour i que congrega els millors surfistes del moment.

Més informació:
www.vallnord.com

Pirineisme

S'inaugura el PyrenMuseu, el Museu del Pirineisme

El nou PyrenMuseu ofereix un espai cultural i un punt de trobada per als muntanyencs i amants dels Pirineus, a través d'un recorregut sobre l'apassio-

nant aventura que visqueren els primers exploradors i pioners dels Pirineus a través de dos segles d'història.

Del 30 de novembre fins al 3 de desembre ha estat inaugurat a Salardù un espai per a la història, el Pyren-Museu, un museu sobre el Pirineu amb testimonis dels segles XIX i XX.

El PyrenMuseu representa la preservació d'un llegat: el pirineisme a la Vall d'Aran. El museu mostra informació sobre les rutes, els pioners del pirineisme i un munt d'històries, anècdotes, personatges, eines, la conquesta dels cims, fotografies de l'època, la cartografia antiga, la ciència a la muntanya, les glaceres i el canvi climàtic i l'arribada del turisme, entre altres temes.

Més informació:
www.pyrenmuseum.com

PYREN-MUSEU

PYREN-MUSEU

Francesc Beato i Vicens (1950-2010)¹

Francesc Beato ha estat l'home que, amb el seu original mètode d'excursionisme col·lectiu, ha fet conèixer, de forma sistemàtica i organitzada, la nostra terra i el nostre paisatge a un gran nombre d'excursionistes i aficionats, tant socis del Centre Excursionista de Catalunya com provinents d'altres entitats i llocs. Va adoptar com a missió el fet de posar-se en contacte amb la gent de les comarques i amb les seves entitats per fer conèixer els costums, la història i el folklore, per posar a l'abast de tothom el patrimoni natural i cultural dels Països Catalans.

Francesc Beato i Vicens va néixer a Santa Coloma de Gramenet el 24 de gener de 1950. De ben jove se sentí atret i identificat amb la natura i el nostre territori, vocacions que el van dur a estimar l'excursionisme esportiu i social, però també científic. Així, el 1967 es va fer soci del Centre Excursionista de Puig Castellar, de Santa Coloma de Gramenet, on va col·laborar en excavacions arqueològiques en el poblat ibèric de Puig Castellar (es

diplomà en arqueologia per la Universitat de Barcelona). El 1969 va ingressar a l'Agrupament Escolta Mossèn Jaume Gordi, també de Santa Coloma de Gramenet, on va organitzar acampades, marxes d'orientació i activitats socials.

Va ser el 22 de desembre de 1970 que es féu soci del Centre Excursionista de Catalunya, on es va apuntar a les seccions de Muntanya i Càmping i de Fotografia. De seguida va prosseguir

amb la feina que més li agradava: organitzar excursions col·lectives, amb gran participació de socis, que han estat la seva activitat constant durant els darrers quaranta anys.

El 1993 va entrar a la Junta Directiva com a vocal, sota la presidència de Conrad Blanch. Durant aquest període es va posar en marxa un servei d'atenció als nouvinguts que, sota la seva direcció, s'esmerçà en l'acolliment dels nous socis i va programar visites a l'estatge social en el decurs de les quals, en Francesc explicava l'origen, la història i el funcionament del Centre, per tal d'integrar els nous socis plenament dins la nostra entitat i dins de l'excursionisme.

Els càrrecs que va desenvolupar després al Centre són diversos i posen de manifest la seva gran disponibilitat de col·laboració per a aquest club. Fou vocal d'excursionisme de la Secció de Muntanya (1978-1986); membre del consell de redacció de la revista *Muntanya* (de 1989 a 1998 i de 2004 fins a l'actualitat, mitjà on també ha publicat nombrosos articles); vocal de la Junta Directiva (1993-1998), vocal actual de la Comissió de Publicacions, i vicepresident del CEC (1998-2002).

Per la seva contribució al Centre Excursionista de Catalunya, el 26 de novembre de 2005 li fou concedit el Premi Columna, màxima distinció que atorga la nostra entitat; així mateix, també li havia estat concedit anteriorment el Premi Humanisme i Esport de Barcelona (1998).

Entre les moltíssimes activitats que Francesc Beato va fer per al CEC d'una manera voluntària i abnegada, gran mostra de generositat, fidelitat i amor per la seva entitat, cal destacar l'organització del cicles d'excursions, que van contribuir moltíssim en el coneixement del paisatge i del territori català. Cal recordar, per exemple, el cicles «De Barcelona al Canigó a peu», «El Montsec, el Montsant i l'alta Garrotxa d'est a oest», «Les muntanyes de la vall del Segre», «El Montsec i les muntanyes veïnes», «L'Albera», «Voltant la plana de Vic», «Actes commemoratius del segon centenari del mesurament del meridià Dunkerke-Barcelona» o «El camí de Sant Jaume de Galícia».

No podem oblidar tampoc les entranyables excursions de vacances d'estiu a Madeira, El Hierro, Còrsega, la travessa del País Basc, el parc nacional de Peneda-Gerês, a Portugal, el trekking al desert de Tunísia o la Ruta del Quixot.

Francesc Beato també ha estat coordinador general (a partir del IV aplec) i col·laborador permanent dels aplecs excursionistes dels Països Catalans, ambaixador del CEC en altres contrades, com a l'Alguer, on va organitzar el viatge del CEC amb motiu del centenari de la visita que va fer Eduard Toda a aquest indret; a la Catalunya del Nord, en relació amb la temporada d'excursions amb el Grup Pirineu Excursionista Nordcatalà o amb el Grup Excursionista d'Oliana.

També fou membre de la Comissió del l'ascensió del Centenari de Verdader a la pica d'Estat. Participà en l'organització de diversos homenatges de persones il·lustres vinculades amb l'excursionisme: al folklorista Joan Amades; a Mn. Jaume Oliveras; a Josep M. Batista i Roca; a Eduard Fontserè; a Joan Coromines, a Ramon Violant i Simorra, i a Carles Bosch de la Trinxeria.

També va col·laborar decididament en l'organització de la XXIX Festa de la Cançó de Muntanya, i va formar part de la comissió organitzadora del Centenari de l'Espeleologia Catalana.

A partir de 1994 és membre de l'equip assessor de la col·lecció «El Llibre de Motxilla» de Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

En definitiva, un llarg etcètera d'activitats, de feina feta, ben feta, per complir una sola idea, la idea de caminar junts, homes i dones, al marge de situacions personals diferenciades, en una realitat neta, possible, emotiva, positiva, agermanadora i significativa.

¹Francesc Beato va morir el 7 de novembre passat en un greu accident de circulació a Riudoms. El seu fill Oriol (soci del CEC des de 1991) i la seva neboda Montserrat també van perdre la vida en aquest fatídic accident.

J. GRIERA

El camí ral: de la Barata a Rellinars

- La Barata
- Coll Estret
- El Paller de Tot l'Any
- Coll del Correu
- Hostalets del Daví
- Rellinars

Del que havia estat el camí ral entre Barcelona i Manresa, des del segle XVI fins a meitat del XIX, tan sols queda ben conservat el tram que va des de la Barata fins al Pont de Vilomara, creuant la serra de l'Obac. Aquestes rutes i els indrets per on passaven gaudien de certs privilegis donats pels monarques

es vol retornar al punt d'inici cal preveure un vehicle a Rellinars o comptar el doble de l'horari.

00:00 h Es comença pujant per dins del bosc fins a enllocar amb una pista que ve del mas. La Barata era un antic hostal i havia estat un dels masos més importants del massís, i que consta ja en documents del segle XIII. Per la dreta comença l'ascensió fins al collet Estret. Es troben algunes bifurcacions, però només cal seguir les indicacions del parc per no perdre's. El camí va fem zigzagues. S'arriba a un tram rocós i amb menys vegetació. En la bifurcació cal agafar el camí de l'esquerra.

Tot l'Any hi ha un corriol, per l'esquerra, que porta al mateix peu d'aquest relleu.

01:00 h S'ha de retornar al camí principal i seguir avall. El camí ral passa uns metres separat del Paller de Tot l'Any i continua seguint la carena. Prop d'aquí se situa la font del Lladre, que rarament raja. Segons la llegenda, el bandoler Capablanca, s'amagava prop d'aquesta font. Tot baixant s'arriba al coll del Correu.

01:15 h Des d'aquest coll surten diversos camins. Sense deixar el que avança prop de la carena, pel vessant nord. Es torna a penetrar al bosc i poc abans d'assolir la carena es passa junt a l'avenc del Camí Ral. En aquest tram encara es poden veure alguns trossos de l'antic empedrat. Després de superar un petit coll se segueix una pista

El Paller de Tot l'Any i Montserrat al fons.

que porta als Hostalets del Daví. Un altre dels hostals que hi havia en aquesta ruta. Al costat de les ruïnes se situa una bassa per agafar aigua en cas d'incendi forestal.

01:40 h Cal seguir endavant fins que passada una torre elèctrica, per l'esquerra es troba una àmplia pista. A la dreta s'obté una magnífica vista del Sot i la casa de Mata-rodona. Es comença a baixar. La pista fa una volta i s'encara cap a Rellinars seguint la carena de la serra.

02:00 h El camí porta fins a on petit coll on es creuen diverses pistes. En aquest punt s'aixeca el mas de Casajoana, amb unes interessants vistes sobre Montserrat. Junt a la casa hi ha una font-bassa. S'ha de anar perdent alçada pel camí de més a l'esquerra, el que surt entre la bassa i la casa.

02:30 h Primer per la carena i després es penetra en el fons format pel torrent de la Font d'en Sala. En la primera de les bifurcacions que es troben es indiferent anar per la dreta o per l'esquerra. Totes dues porten al mateix lloc. La segona, formada per un ampli eixamplament del camí, cal seguir a l'esquerra. Per la dreta es va a el Gibert de Dalt.

03:00 h S'arriba a Rellinars pel camí que va paral·lel al torrent, pel seu marge esquerre, i que ens deixa a tocar de l'església de Sant Pere i Sant Fermí. Creuant la riera de Rellinars s'arriba al centre de la població.

Temps de camí:
3 h en un sol sentit.

Desnivell:
+ 250 m / -300 m.

Dificultat:
Fàcil.

Cartografia
Vallès Occidental. Institut Cartogràfic de Catalunya. Escala 1:50.000.

ALFRED MONTSERRAT

de l'època i eren aprofitats pels comerciants per fer negocis transportant mercaderies. És per això que també eren camins perillosos, ja que hi sovintejaven personatges de tota mena, com ara lladregots, aventurers, estafadors, etc.

El tram que es descriu aquí arriba fins a Rellinars. És un recorregut sense cap complicació, amb desnivells suaus i des d'on s'obté una magnífica panoràmica de la serra de l'Obac, així com de la vall del Llobregat i el massís de Montserrat. La ruta es troba ben senyalitzada pel servei del parc natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac. L'aproximació fins al mas de la Barata es fa seguint la carretera que uneix Terrassa amb Navarres. Passat el quilòmetre 9 es pot deixar el vehicle. Una mica més amunt, per la carretera, a l'esquerra, és visible una senyal que indica el principi de la ruta. Aquest itinerari està descrit en un sol sentit, si

00:35 h Collet Estret. Com en altres colls d'aquesta ruta, era un dels llocs preferits pels atacadors aprofitant que la gent hi arribava cansada per la pujada des de la Barata. Cal continuar pel camí de la dreta. El de l'esquerra porta al turó de la Carlina, al peu de glaç i a la casa Nova de l'Obac. Seguint un sender que planeja, es recorre el vessant oest del Castellsapera amb bones vistes cap el conjunt de torrents que formen el fons de la Portella.

00:45 h El sender desemboca amb un altre que ve del coll de les Tres Creus. A partir d'aquest punt, cap a l'esquerra, es va seguint la pelada carena que va perdent alçada en direcció oest. Al davant queda la mola del Paller de Tot l'Any, relleu característic que s'aixeca solitari i que com a fons té Montserrat. El relleu pel que s'avança es esglaonat. Aviat es torna a entrar al bosc. Poc abans d'arribar al Paller de

Del Pirineu a la Plana

Baqueira-Beret / Boi Taüll Resort / Gran Pallars Espot Esquí / Gran Pallars Port-Ainé / Gran Pallars Tavascan
Port del Comte / Aransa / Bosc de Virós / Lles de Cerdanya / Sant Joan de l'Erm / Tuixent-La Vansa

11 estacions d'esquí / 450 km de pistes / Gastronomia / Cultura / Patrimoni mundial

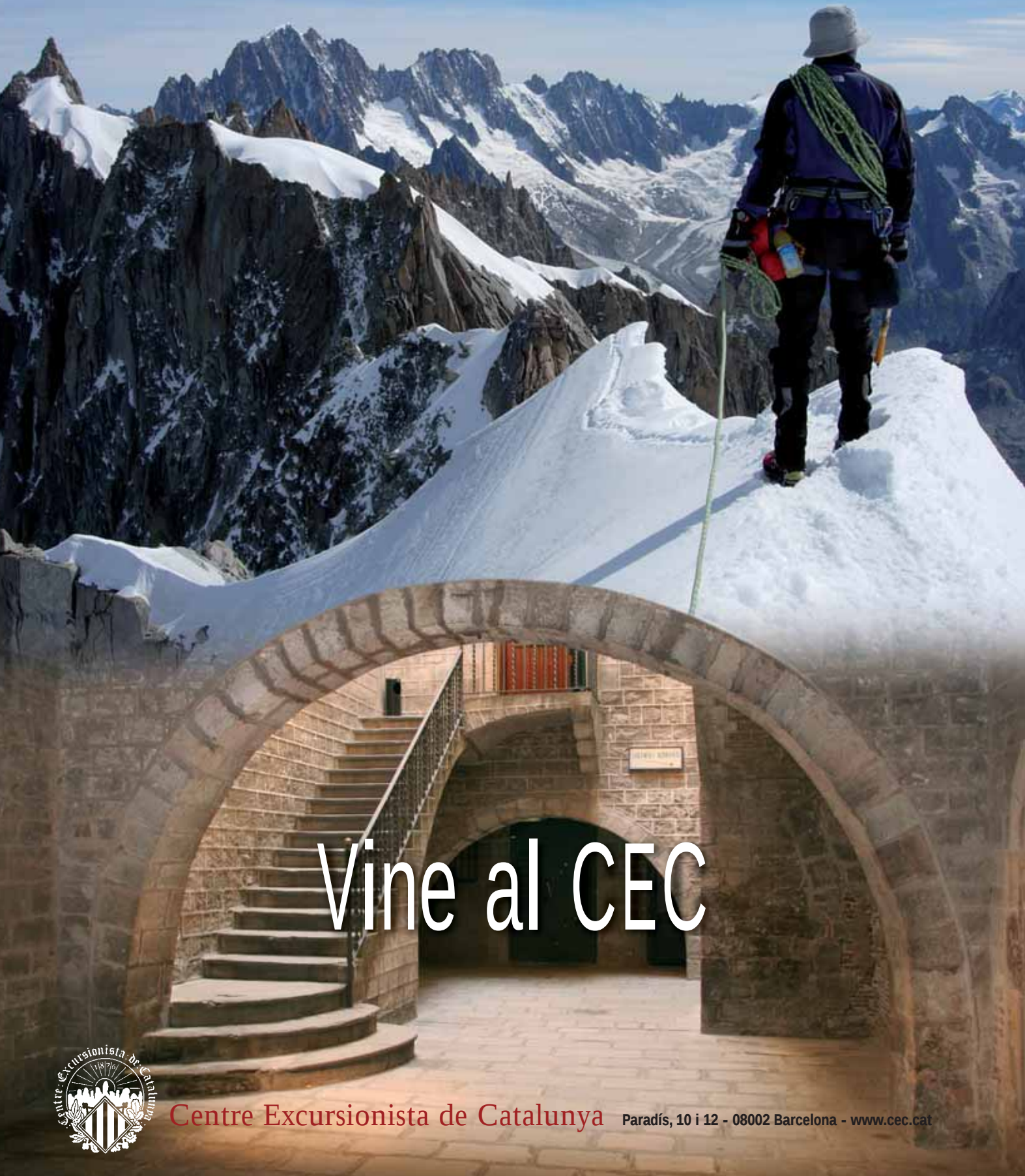
Neu de Lleida

www.lleidatur.cat

La muntanya no té límits

Les nostres activitats tampoc

Vine al CEC

Centre Excursionista de Catalunya Paradís, 10 i 12 - 08002 Barcelona - www.cec.cat